

EMLÉKEK ÉS EMLÉKEZÉS: ÚTON-ÚTSZÉLEN, HEGYEN- VÖLGYÖN, KIKÖTŐBEN^{1,2}

Horváth József

*Pannon Egyetem, Növényvédelmi Intézet,
8360 Keszthely, Deák F. u. 16.*

*Kaposvári Egyetem, Növénytani
és Növénytermesztés-tani Tanszék,
7400 Kaposvár, Guba S. u. 40.*

*Magyar Tudományos Akadémia,
Agrártudományok Osztálya,
1051 Budapest, Nádor u. 7.*

e-mail: h11895hor@ella.hu; ppi@georgikon.hu

*„Vive memor nostri rigidi servator honesti”
Georgikon-érem³*

A születésnap megemlékezések – különösen képpen öregkorban – a gyorsan múló időre, az elmúlásra emléktetnek. Amikor 2006-ban a Magyar Tudományos Akadémia Pécsi Területi Bizottság (PAB) elnöke Tigyi József akadémikus, majd Gaál Zoltán a Pannon Egyetem (PE) rektora, 2007-ben pedig Rédey Ákos rektor és Dubleczy Károly a PE Georgikon Kar (PE-GK) dékánja köszöntött és kitüntettek a Georgikon arany oklevéllel, akkor arra gondoltam, hogy egy 70 éves ember számára megkezdődhet a „hetvenkedés” évtizede (1. ábra). Eddig tartott. A Zsoltárok könyvében írtak (90:10) „Éveinknek száma legföljebb hetven, s ha erősek vagyunk, eljutunk nyolcvanig” ugyan teljesültek, de a „hetvenkedés” elmaradt. Erre figyelmeztetett Bognár Sándor professzor, atyai jó barátom, aki nyolcvan éves korában a neki írt köszöntésemre válaszolva elküldte Mecsekalmi Elemér, Budapest-Rákoshegy

1. ábra. Tigyi József akadémikus, Gaál Zoltán rektor, Rédey Ákos rektor és Dubleczy Károly dékán köszöntése 2006/2007-ben

egykori római katolikus káplánja „Nyolcvan-évesen” c. versét: „Hát ezt is megértem? / A határt elértem. / Tíz éve az elsőt, / aztán most a

¹Emlékezéssel a 81. életében elhunyt Sáringer Gyula (1928–2009) akadémikusra, kollégára, barátára és az együtt átélt fél évszázad történeteire.

²A szerző „dióhéjba” zárt emlékezése (jubileumi előadás: Pannon Egyetem, Konferencia terem, Keszthely 2016. január 20).

³„Úgy élj és emlékezzél, hogy becsületünk őrzője vagy” (József főherceg, nádor 1801. évi keszthelyi látogatásának emlékére vert Georgikon-érem jelmondata).

felsőt. / Mi az, amit elnyer / e korban az ember?
/ Gerince görnyed, / ereje ernyed, / lépése las-
sul, / hallása halkul, / látása tompul, / elméje
csorbul. / Ilyen vagyok én is, / örömteli mégis”.

Nincs ünneplésre okom, és amikor már minden reményem szertefoszott, hogy ezen a napon csendben „átsuhanjak” akadályokba ütköztem. Tiltakozásom ellenére elhangzott a válasz: „Nem teheted meg, hogy kollégáidnak, barátaidnak, tisztelőidnek akaratát ne teljesítsd, beszélj arról honnan jöttél, hova mentél, utadról, magadról, életeredről, munkádról és terveidről”.

Arany János „Visszatekintés” c. versében írtak: „Én is éltem, vagy nem élet/ Születésen kezdeni, / És egynéhány tized évet / Jól-rosszul leküzdeni? / Én is éltem, az a sajka / Engem is hányt, ringatott / Melyen kiteszi a dajka / A csecsemő magzatot” magamnak elegendőek is lennének az emlékezésre nem különös életem „dióhéjba” mondására, de a felkérésre választ adó udvariasság úgy gondolom, hogy ennél többre kötelez. Ismert, hogy az embernek önmagáról a legnehezebb beszélni; kinek mi lehet fontos, vagy mi nem fontos, ki mit tekint visszafogottnak, vagy dicsekvő bőbeszédűségnek, vagy olyant mond, ami senkit sem érdekel. Ezért kérem bocsássák meg, ha emlékeimről szólva elveszíteném visszafogottságomat.

Honnan–hová?

Mindenek előtt a messze távolban somogyi paraszt őseim verejtékkel áztatott földjére, az ősi értékrendet megtartó és átörökítő életére gondolok. Szintiszta magyar és katolikusük szüleim a 18. század jobbágypai, a dédszülei a 19. század első felében jobbágyok, majd 1848 után szabad paraszttokká válva övék lett az Adria-tengerre néző Kárpátok övezte történelmi Magyarország 325 ezer km²-es területe. A nagyszülei az 1867. évi kiegyezés korának gyermekei, az 1. világháború (1914–1918) katonái, maláriás olasz hadifogoly-táborok hadifoglyai, sebesültjei, és a kivándorolt „amerikás magyarok”. Gyermekeik – az én szüleim – ifjúságuk, legszebb éveiben, a 20. század elején megtapasztalták a testvéreket

is sújtó halálos kórt a tuberkulózist (TBC), a nagy összeomlást, a gyilkos spanyolnáthát, a vörös- és fehérterrort, a Kárpát-medencét kitöltő Magyarország széttöretését és megbüntetését, ami az ország területének 2/3-résznél elcsatolásával és több mint 3 millió ember, magyar honfitárs határon kívülre kerülésével járt együtt: a Trianont (1920. június 4.) és a nagy gazdasági válságot.

Őseim, akik a jobbágy sorsból paraszttokká, szabad paraszttokká, vincelléreké, kovácsokká, takácsokká és postásokká küzdöttek „fel” magukat, Badacsonytomaj, Gulács, Nagyszőlős (Somlósőlős), Gyenesdiás, Keszthely, Balatonberény, Balatonszentgyörgy, Kéthely, Somogysámsón és Zalát és Somogyot soha el nem választó halban gazdag Zala-folyó 50 km-es, gyalog bejárható körzetében találták meg otthonukat, amelyben őket, mint később engem és 4 évvel idősebb testvéreimet is a Balaton és keszthelyi hegység mediterrán varázsa, a somogyi erdők élelmet és téli meleget adó gazdagsága, imádata fogott meg.

Szüleim

2. ábra. Szüleim

Édesanyám leány korában a nyolc testvére közül egyedülként a keszthelyi Festeticsektől bérelt birtokon, a Nemestóthy-Szabó uraság battyánpusztai kastélyában volt szolgáló. Nyáron aratáskor pedig marokszedő, mint oly sok szegény leány. Édesapám gyermekkorában a „kepésaratók” vízfordója és később az 5 gyermekes szegényparaszt szüleinek egyetlen pénzkeresőjeként a balatonszentgyörgyi posta

gyalogos, mezítlábos sürgöny (távirat)-hordója, vagy ahogy akkor nevezték „kengyelfutója” volt a környező kis falvak makadám, lópatkó-szöges útjain.

Szüleimnek (2. ábra) az otthoni munka miatti hiányzásokkal teli négy elemi iskolai osztály elvégzése ugyan változást jelentett szüleikhez képest, de nem sok biztonságot nyújtott a felemelkedéshez. Arra azonban elég volt, hogy a direkt-termő szőlők levélével, a bűfelejtő írni-olvasni alig tudó falusi légkörben belássák a változtatás szükségességét és életük más irányba terelésének elkerülhetetlen fontosságát. Édesapám a menekülési útvonalban megtalálta a felemelkedést biztosító „havi fixes” munkahelyét a keszthelyi Magyar Királyi Postahivatalban, ahol élete egyetlen munkahelyén 37 évig az erkölcsi, megbízhatósági és magatartási elvárásoknak példamutatónak megfelelt. Erkölcs, megbízhatóság, szorgalom és példás magatartás: ezek voltak intelmei gyermekei számára is. Az állami szolgálattal együtt járó 91 pengős havi fizetés 1931-ben teremtette meg számára, hogy 27 évesen házasságot kössön gyermekkori iskolatársával a vele egykorú Édesanyámmal. Küzdelmes és takarékos életük arra ösztönözte őket, hogy a jövőre gondolva megteremtsék a család biztonságát jelentő, génjeikben rögzült paraszti életformát, amelyet az akkori (II. világháború előtt) törvények szerint a Magyar Királyi Posta szolgálatában álló alkalmazott (pl. a postai küldemények vonaton történő kísérése során, az ún. „tengelyen” eltöltött időt is figyelembe véve) 45 éves korában elért nyugdíjjogosultsága lehetővé tett volna. A részben örökölt, részben vásárolt 3 kat. holdra „feltornázott birtok”, az önerőből épített balatonszentgyörgyi családi ház és gazdasági épület miatt az 1950-es évek politikája üldözőbe vette, kuláknak minősítette Édesapámat és a keszthelyi postahivatal faliújság-karikatúrája „Tito lánkos kutyája”-ként ábrázolva megszégyenítette. Néhány évvel később elveszítettük a gazdálkodással kapcsolatos minden eszközünket, a jövő reménységét. Édesanyám a balatonszentgyörgyi termelőszövetkezet fizetés nélküli, munkaegységért dolgozó földönkívülije lett.

A gyermekkor emlékei (1936–1945)

Csak ifjúvá érve tudtam meg, hogy 1936. január 23-án hajnali 4 órakor, egy fagyos csütörtöki hajnalon születtem meg Kis-Keszthelyen a Nagy Lajos király utca 10. szám alatti, perifériára szorult udvari szoba-konyhás bérlakásban, ahol egész éjszakán át a pislákoló petróleumlámpa fényében és a sparhelt melegében várta Édesanyám a megérkezésemet. A Kis-keszthelyi környék híres volt a közeli Vásár-térről, a marha-, ló- és kirakodó vásáraitól, a Cserszeg utca sarkán levő Cziffer-kocsmáról és a vele szomszédos nyilvános házról, amelyik bakáknak, tiszteknek, diákoknak, bohémeknek, törvény elől bujkálóknak, keszthelyi akadémiai hallgatóknak (gazdászoknak) és tudós profesz-szoroknak kínálta kegyeit.

3. ábra. A magára maradt család 1941-ben

Legkorábbi emlékeimben ma is szomorúsággal tölt el, amikor 1941-ben, 5 éves koromban Édesapámat elszakították a családukától és Délvidékre (Újvidék, Zombor, Apatin) postai szolgálatra vezényelték. Az egyetlen kapocs volt Édesapám számára a neki készített és elküldött fénykép (3. ábra). Gyermekkori emlékeimben mély nyomott hagyott a keszthelyi Főtéri elemi népiskola tanárainak (Sulyok József, Kern József és mások) szigorú fenytésektől sem mentes „nevelése”, és a 110 éve született rajztanárom, majd a balatoni táj festőművészeknek Mikus Gyulának – akinek atyai barátságát és a balatoni festményei iránti vonzalmamat emlékként őrzöm – esztétikai nevelése és a képzőművészet iránti érdeklődés felkeltése.

Visszagondolok a keszthelyi Magyarok Nagyasszonya Plébániatemplomra, ahol a hajnali miséken ministráns voltam, a Deák Ferenc utca 35 sz. ház (a Mezőgazdasági Akadémiával, a mai Pannon Egyetem Georgikon karának épületével szemben) belső, udvari szoba-konyhás bérlakására, kecskebékáktól hangos eperfára, a kerti héber körtefára, amelyen megtanultam néhány kéztöréssel a fáramászás művészetét, és a lakásunkkal szemben lévő nagytekintélyű Akadémiára, a köztisztelőben álló professzorokra, különösen a feltűnően öltözködő Vladár Endre fizika professzora, az Akadémia hóféhér-bajuszú gondnokára Szigeti bácsira, a lakásunkkal átellenben levő Iskola-utca sarkán álló, télen mindig befagyott és szalmával kiégetett artézi kútra – amely lakásunknak egyetlen 100 méter távolságban lévő vízforrása volt –, az Evangélikus-templom tornyában veszekedő galambokra, a Mária-kongregáció és a Premontrei Gimnázium felejthetetlen emlékü tanárai által szervezett és vezetett kirándulásokra a gyenesdiási Vadlány-barlanghoz, a Helikonligeti számháborús játékokra, a Helka-hajóra, a városi strandon vízbe merülő, apácák részére fenntartott titokzatos fakabinokra, a balatoni hajnali horgászásokra, a Festeticsek Helikonstrandjára, a fenékpusztai Méneshez vezető fekete fenyő alléra, a Vadaskerten át Hévízre vezető romantikus útra, a siklókigyókkal teli Hévízi-gátra (csatornára) és a gát meleg vizű ágához vasárnaponként ökrös szekerekkel érkező, pihenni vágyó parasztokra és az ott lévő csárda szomszédját, nótás hangulatára.

A szép emlékekhez szomorúak is társultak. Emlékezem az 1944. március 19-én, Keszthely Ny-i irányából, Alsópáhok felől 8 éves koromban az Amazon-szállóhoz érkező német katonákra, a gépesített szürke, oldalkocsis motorkerékpárookra és az alacsonyan szálló repülőgépekre, az 1944. március 30-án a Főtéri templom elé ledobott üres amerikai benzines hordóra, a négy motoros amerikai liberátorokra (B-24), a keszthelyi vasútállomás melletti szőnyegbombázásra 1944. november 19-én és testvérem iskolatársának és családjának halálára, a keszthelyi öbölben a Balatonba lelőtt amerikai repülő elhunyt pilótájára, a Deák Ferenc utca

57. szám alatti 1886-ban épült Magyar Királyi III. Honvéd Fogatolt Vonatosztály-laktanya menekülésére, amely épület a II. Világháború után általános iskolám, és évtizedekkel később az Agrártudományi Egyetem (Pannon Egyetem) Növényvédelmi Intézete lett, ahol a rendszerváltás – változtatás után 12 évig egyetemi tanár és intézet igazgató voltam. A szomorú és átélt emlékek közé tartozik – amit akkor 9 éves koromban nem értettem meg – a keszthelyi és Keszthely környéki zsidóság bevagonírozása, deportálása, és Frank Miklós közismert keszthelyi zsidó gépészmérnök bujkálás miatti kivégzése 1945. január 30-án a keszthelyi Főtéren, a gimnázium alsó bejárati, udvari kapujában, és a két magyar katonaszökevény nyilvános kivégzése a gimnázium előtt, akiknek azért kellett meghalni mert a számukra néhány napra engedélyezett szabadságról – látva a háború végét –, időre nem tértek vissza csapattestükhöz.

Félelemmel töltött el 1945. március 30-án (nagypénteken) a Gyenesdiás felől Keszthelyre lőtt orosz aknatűz, amely kertünk szomszédságában a velem egyidős iskolatársamnak, a Csöngé kislánynak halálát okozta. Kilenc éves volt. A legfélelmetesebb emlékem 1945. tavaszán a húsvéti ünnepek előtt akkor volt, amikor Keszthelyt elfoglalták az orosz (ukrán) katonák és lakásunk átvizsgálása előtt falhoz állítottak bennünket addig, amíg meggyőződtek arról, hogy nem rejtegetünk-e német katonákat. Ez a pár perc a halál árnyékában, amikor szembe kellett nézni a ránk irányított orosz géppisztollyal, fájó emlék. Talán erre a borzalmas emlékre vezethető vissza, hogy egyetemi éveim alatt – amikor a honvédelmi ismeretek kötelező tárgya volt – elégtelenre vizsgáztam, mert képtelen voltam a géppisztoly szét- és összeszerelésére. Ma is ellenszenvvel tekintek minden életet kioltó fegyverre.

Gimnáziumi évek (1950–1954)

Felejthetetlen emlékekkel gondolok vissza az 1772-ben gróf Festetics Pál alapította keszthelyi Ferences-rendi Gimnáziumra, ahol szerzetesek és később premontrei papok tanítottak. A ma is impozáns épületet 1892-ben Schandl

János –, aki a keszthelyi Magyar Királyi Gazdasági Tanintézet tanára és 1882 és 1892 között a gimnáziumban óraadó tanárként geometriát tanított – tervei alapján építették át. A gimnázium premontrei tanáraihoz fűződő részben személyes emlékeim, részben az ott tanuló testvéreimen keresztül maradtak fenn. A premontrei papok kiemelkedő műveltsége, tudást-átadó példás pedagógiai képességeik, rendszeretetre és fegyelemre nevelésük, a Keszthelyi hegységbe vezető hétvégi (vasárnap) kirándulások, a jól felszerelt tornaterem, a saját vízi sporttelep, a vízitúrák fizikai és szellemi értelemben is az „ép testben, ép lélek” elvét és gyakorlatát követték és valósították meg. Az ugyanakkor nem tetszett, hogy a szoba-konyhás kis lakásunk miatt a gimnáziumban tanuló testvérem latin memoritereit és a magyar költők verseit kényszerűségből kellett hallgatnom, de ma már tudom, hogy annak később nagy hasznát vettem. A Premontrei Gimnázium 1948-ban bekövetkezett államosítása után (1948–1951 között Állami Gimnázium), 1951-től a Vajda János Gimnáziumban tanultam, ahol igen nagy hatással volt rám az egykori Eötvös-kollégista osztályfőnököm Torma Iván, Németh Dezső és Jakabos Dénes magyar, Szántó Imre történelem, Dr. Bojt Lajos kegyes rendi szerzetes történelem, Bánhidi Károly (a Mester) testnevelő tanár és Neiport Iván atlétikaedzőm. A gimnáziumban nem tartoztam a jó szülői háttérrel rendelkező eminens tanulók közé, de atlétikában, a 100 méteres gyorsfutásban és a 4 x 100 méteres váltófutásban országosan is elismert helyezést értem, értünk el. A keszthelyi Atlétikai Klub-ban gyakran együtt edzettünk a nálam négy évvel idősebb Csermák Józseffel a magyar atlétikai válogatott tagjával – a „tapolcai híres vasutassal” – aki a világon 1952-ben Helsinkiben elsőként 60 m 34 cm-rel világcsúcscsot ért el kalapácsvetésben. Ma már a sport

igazi hasznát abban látom, hogy megtanított a kitartásra, a fegyelemre, a siker elviselésére, de leginkább a kudarctüresemre is. Talán nem tűnik „dicsekvésnek”, ha megemlítem, hogy harmadik gimnazistaként osztálytársaimmal részt vettem Sztalinváros építésében, ahol szajcsikföldén készítésben 161%-os teljesítménnyel sztahavonisták lettünk.

A gimnázium fennállásának 225. évi jubileumára 1997-ben és 2012-ben megjelentetett évkönyvek megemlékeztek egykori öregdiákjaikról (Mátyás Flórián, Bulla Béla, Hadrovics László, Czibere Tibor, Vértes Attila, Horváth József, Németh Tamás), akik a Magyar Tudományos Akadémia tagjai lettek⁴. A Vajda János gimnázium elismerésének tekintem, hogy 2015-ben Biológia tanteremet nevezett el rólam.

Pályaválasztás

Súlyos gyermekkori betegségemből gyógyító Dr. Jobs Viktor – aki 1920 és 1936 között a Premonteri gimnázium világi tanára, majd később a keszthelyi postáscsaládok orvosa volt – hivatástudatának szép emlékei, korszerű szanatóriuma mély hatással voltak rám. Ez szerepet játszott abban, hogy jelentkeztem és felvettek 1954-ben a Pécsi Orvostudományi Egyetemre. Mégsem lettem orvos! Szüleim, különösképpen Édesapám tanácsát elfogadva 1954-ben beiratkoztam a keszthelyi Mezőgazdasági Akadémiára, amely abban az évben nyitotta meg kapuit a II. Világháború befejezését követően. Édesapám, aki Keszthely város levélkézbesítő postása, és az akadémiai tanárok jó ismerője volt, műveltségükre és a városban betöltött példamutató életükre és szerepükre hivatkozva reményét fejezte ki, hogy majd az Akadémia elvégzése után én is hasonlítani fogok a nagy Georgikoni elődökhöz. 1954. szeptemberében elkezdtem tanulmányá-

⁴ Mátyás Flórián (1818–1904) történész, nyelvtudós. Bulla Béla (1906–1962) földrajz-történelem szakos tanár, tanszékvezető egyetemi tanár, Balaton-kutató. Hadrovics László (1910–1997) Akadémiai aranyéremmel kitüntetett nyelvész, szlavista, egyetemi tanár. Czibere Tibor (1930–) Kossuth-díjas gépészmérnök, 1988–1989 közötti művelődési miniszter. Vértes Attila 1934–2011 Széchenyi-díjas vegyészmérnök, egyetemi tanár. Horváth József (1936–) agrármérnök, Széchenyi-díjas növényvirológus, egyetemi tanár, a Kaposvári Egyetem tiszteletbeli doktora (*Doctor honoris causa*). Németh Tamás (1952) agrármérnök, c. egyetemi tanár, a Kaposvári Egyetem rektorhelyettese.

imat a keszthelyi Mezőgazdasági Akadémián. Elhatározásomat nem bántam meg, hiszen tk. olyan kiváló professzorokkal ismerkedhettem meg, mint pl. Bagotai István, Berke Péter, Döry Lajos, Kemenessy Ernő, Kulin Sándor, Székely Ákos, Szigeti István, Végh György, Vladár Endre és később az MTA tagjaivá választott Láng Géza (1916–1980), Belák Sándor (1919–1978), valamint egykori tanárom és intézetigazgatóm Rainiss Lajos (1916–1974).

A keszthelyi Mezőgazdasági Akadémia utáni három rövid év (1957–1960)

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után 1957-ben Belák Sándor intézetigazgató támogatásával megalakult a keszthelyi Délnyugat-dunántúli Mezőgazdasági Kísérleti Intézetben egy Növényvédelmi Csoport, amelynek vezetőjévé az akadémiáról koholt vádakkal eltávolított egykori tanáromat Rainiss Lajost nevezték ki (Csomor és Kapiller 2006). Ekkor 1957. december 1-én, mint a keszthelyi Mezőgazdasági Akadémián frissen végzett okleveles agronómus (*B.Sc.*) meghívást kaptam Belák Sándortól és Rainiss Lajostól a kutatócsoportban való részvételre. Tekintettel arra, hogy számunkra nem állt rendelkezésre megfelelő kutatóhely az intézetben és távortartásunk is célszerűbbek látszott, ezért elhelyezésünkre a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet Keszthelyen 1957-ben felépült új, modern laboratóriumában „vendégként” került sor. Ebben nagy szerepe volt a laboratórium akkori vezetőjének Jermy Tibornak, aki Rainiss Lajossal nemcsak Eötvös kollégista, hanem jó szakmai kapcsolatban és barátságban is volt. A laboratóriumban a balatoni ragadozó halak táplálék-választásával, gyomnövény-társulásokkal, a burgonyafonálférgék hazai előfordulásával, és a burgonyapatogén vírusok identifikálásával foglalkoztunk. Első eredményeinket az 1950-es évek „sláger” vírusdiagnosztikai módszerével, az ún. Igel-Lange módszerrel végzett burgonya levélsodródás vírus kimutatásával kapcsolatban publikáltuk (Horváth és Rainiss 1960, Horváth 1963, 1964). A keszthelyi Délnyugat-dunántúli Mezőgazdasági Kísérleti Intézet – ahova hivata-

losan tartoztunk – rövid időn belül szakmailag betagozódott a keszthelyi felsőoktatásba, amely azzal járt, hogy Rainiss Lajosnak és nekem, aki 1956. október 25-én, mint akadémiai hallgató a ledöntött Fő téri szovjet emlékművön elszavalta a Nemzeti dalt – a főiskolai hallgatókkal nem kívánatos kontaktus miatt Keszthelyről ún. „szolgálati érdekből” távozni kellett 1960. január elsején.

A budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet és a keszthelyi Laboratórium

Tudományos pályámat a „szolgálati érdekből” történő áthelyezést követően az 1960-ban megszerzett egyetemi diplomával (okleveles agrármérnök, *M.Sc.*) a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézetben kezdhettem meg, abban az ún. „befogadó”, vagy „gyűjtő” intézetben, amelynek akkori igazgatója Ubrizsy Gábor, a nemzetközi hírű mikológus kezességet vállalt az 1956-os forradalmi események miatt munkahelyükről eltávolított személyekkel (pl. Dohy János, Rainiss Lajos, Horváth József és mások) kapcsolatban. Ebben az intézetben ismerkedhettem meg az akkori idők növénykórtannal, virológiával és állattannal foglalkozó legkiválóbb tudosaival, köztük Berend Istvánnal, Csorba Zoltánnal, Farkas Gáborral, Jermy Tiborral, Király Zoltánnal, Klement Zoltánnal, Lovrekovich Lászlóval, Solymosy Ferencel, Szalay-Marzso Lászlóval, Szelényi Gusztávval, Szirmai Jánossal, Vörös Józseffel, Ubrizsy Gáborral és másokkal. Ennek az intézetnek a szelleme, segítsége meghatározó volt tudományos pályám kezdetén. Az intézetben a késő estékbe nyúló beszélgetéseket, a „magunk főzte” vacsora-teáinkat irigylés mentes barátság jellemezte. Felejthetetlen számomra a budapesti Herman Ottó úti intézet késő este is kivilágított ablakai, a munkaórak izgalmi és az iskolateremtő példaképek. A tanítómesterek, az idősebb kollégák – noha barátok voltunk – nem tették könnyűvé az életemet, mert példamutatásukkal és kutatási eredményeikkel egyre több munkára sarkaltak. Píldamutatásuk tette mégis egyszerűvé, folyamatossá és boldoggá az életemet azokban az években, amikor a kutatás mind-

végig izgalmat, örömet és szórakozást jelentett. A budapesti intézetet akkor nem lepték el a karrieristák, az intézetben nem volt diktatúra, és ami nagyon fontos volt, tülekedésmentes baráti közösségben mindenki megmutathatta mire képes. Az 1950/60-as évek tudományos világát A. Kornberg (1918–2007) a Stanford-i Egyetem (USA) Nobel-díjas professzora fogalmazta meg 1995-ben „Gondolatok a régi tudományról” (*Science in the stationary phase*) c. dolgozatában⁵: „Nem voltak akkor grantok, a laborfelszerelés gyatra volt. De a tudomány akár gazdag, akár szegény, nagyszerű. Több kérdést megfogalmazni melyet, ha sikerül megválaszolni, több kérdést nyit meg, s mind ezt olyan hasonlóan gondolkodó emberek társaságában, akikkel megoszthatod a váratlan kitarulási lehetőségek izalmát, ez az amiről a tudomány szól”. A kíváncsiság a tudomány mozgató ereje, hajtóműve az egyetlen, ami azóta sem változott meg.

Pályakezdelemben meghatározó szerepet játszott a Németországban, Hollandiában, Angliában és az Amerikai Egyesült Államokban élre tört növényvirológiai kutatás, amely tk. új vírusok felfedezésével, a géncentrumok vad növényfajainak vírusvizsgálatával és a vírusrezisztencia alapkérdéseivel foglalkozott és hozzájárult a II világháborúban elpusztult növényfajták helyett, új rezisztens fajták nemesítéséhez, előállításához. A német, holland, angol és amerikai virológiai iskolák tudományos pályám mind az öt évtizedében meghatározó szerepet játszottak. Első német és angol nyelvű közleményeimet a német, holland, angol és amerikai burgonya (*Solanum*)-expedíciók kutatóival – kezdetben levelezéssel később pedig személyes megismerkedéssel – kapcsolatos együttműködésnek köszönhetem. Az általuk rendelkezésemre bocsátott autentikus vírusok, a géncentrumokban előforduló, virológiailag nem ismert vad *Solanum* fajok vizsgálata új tudományos eredményekhez vezetett.

Egyetemi Doktori Értekezés (Gödöllő, 1963)

Egyetemi doktori értekezésemet „A burgonyavírusok identifikálásának módszerei és eredményei” címmel 1962-ben írtam, és 1963. márciusában a gödöllői Agrártudományi Egyetemen *summa cum laude* védtem meg (Horváth 1962). Az eredmények elérésében a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet Növénykórtani Osztály vezetőjének Szirmai Jánosnak és Solymosy Ferenc munkatársamnak kimagasló érdemei vannak. Az intézet Herman Ottó úti laboratóriumának, gazdag könyvtárának és különösen az intézet 1957-ben felépített keszthelyi korszerű laboratóriumának és üvegházainak igen nagy szerepe volt abban, hogy az 1960/70-es években végzett kutatásaink eredményei – különös tekintettel a tudományra nézve új vírusok leírására, gazda-vírus kapcsolatokra és a rezisztenciára – bekerülhettek a nemzetközi virológiai kutatások élvonalába.

Külföldi aspirantúra (1963–1965)

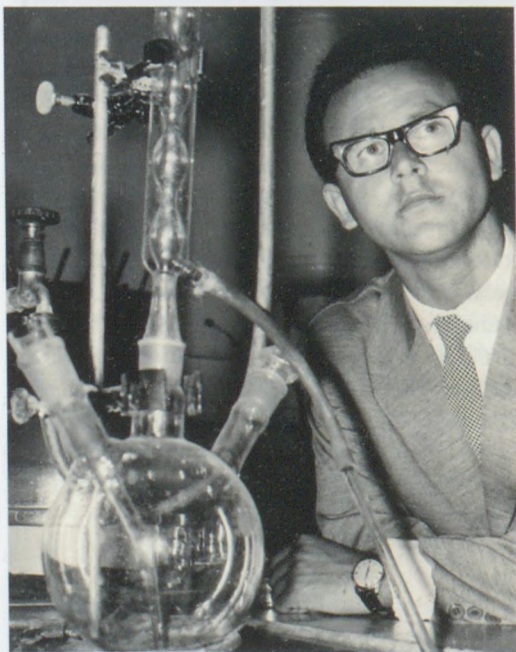
1963. szeptember 16-án, 27 évesen, friss egyetemi doktori címmel Ubrizsy Gábor igazgatóm és Szirmai János osztályvezetőm, valamint az országos Tudományos Minősítő Bizottság (TMB) támogatásával első külföldi utamra a Német Demokratikus Köztársaságba utaztam, ahol a Herder Intézetben (Leipzig), a Rostock-i Egyetemen (Rostock), a Gross Lüsewitz-i Burgonyanemesítő Intézetben (4. ábra) és az Aschersleben-i Fitopatológiai Intézetben dolgoztam. A Gross Lüsewitz-i intézetben végzett kutatásaim eredményei alapján – egy hosszan tartó súlyos betegséget követően – nem volt más választásom, mint szorgalmasan dolgozni. 1966-ban készítettem el „A burgonyát fertőző vírusok differenciálásának módszerei és a burgonya Y-vírus törzsek tulajdonságai” c. kandidátusi értekezésemet, amelyet 1967-ben *summa*

⁵ „There were no grants then, laboratory resources were meager, and academic jobs were almost nonexistent. Those were not the good old days. But rich or poor, science is great! To frame a question and arrive at an answer that opens a window to yet another question, and to do this in the company of like-minded people with whom one can share the thrill of unanticipated and extended vistas, is what science is all about. That is what will sustain us in the days and years ahead”. *Science in the stationary phase*. *Science* 28: 1799 (1995).

cum laude védtem meg a Magyar Tudományos Akadémián (Horváth 1966). Ennek a munkának 41 oldalon angol nyelven (*Separation and determination of viruses pathogenic to potato with special regard to potato virus Y*) az Acta

Phytopath. c. tudományos folyóiratban történő megjelentetése – a hivatkozások számát tekintve – jó külföldi visszhangra talált (Horváth 1967).

A németországi aspirantúra ideje alatt ismertem meg E. Köhler, M. Klinkowski, K. Schmelzer, R. Casper, R. Fritzsche, H.E. Schmidt, H.B. Schmidt, P. Wolf, J. Richter a világ élvonalába tarozó virológusokat és R. Schick és D. Rothacker világhírű *Solanum*-expedíció vezetőjét és taxonómust. A budapesti Növényvédelmi Kutató Intézetbe 1965-ben történt visszatérésem után a vad *Solanum* fajok vírusrezisztenciájával foglalkoztam, és ekkor jelentek meg azok a közleményeim, amelyek fogékony, hyperszenzitív és immunis származékokra mutattak rá a dohány mozaik vírussal és a burgonya Y-vírussal szemben (Horváth 1968a,b). Ekkor kerültem szoros szakmai kapcsolatba és életre szóló barátságba Gáborjányi Richarddal – aki németországi aspirantúráim ideje alatt megőrizte és továbbfejlesztette mindazon szellemi és tárgyi értékeket, amelyeket aspirantúráim megkezdése előtt elértem –, a korán elhunyt legközvetlenebb munkatársammal Beczner Lászlóval –, majd Balázs Ervinnel (5. ábra). Ennek a tudományos együttműködésnek kiemelkedő eredménye volt a világon

4. ábra. A Gross Lüsewitz-i Burgonyanemesítő Intézet és laboratóriumában 1964-ben

5. ábra. Munkatársaim a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézetben: Gáborjányi Richard, Beczner László és Balázs Ervin

általunk elsőként 1984-ben Magyarországon izolált és identifikált rezisztenciát-átterő burgonya Y-vírustörzs (PVY^{NTN}), amely a mai napig a tudományos érdeklődés homlokterében van – amelyet a külföldi hivatkozások három évtized elteltével is igazolnak –, és amelyet Balázs Ervin és munkatársai szekvenáltak először (Beczner et al. 1984, Thole et al. 1993, Horváth 1995a, Bösze et al. 1996, Takács et al. 1998). Itt említem meg, hogy az emberileg és szakmailag is „kipróbált” kapcsolatok eredményeképpen egyetemi intézetigazgatói

kinevezésem lejárta után meghívásomra 2001-ben Gáborjányi Richard – aki akkor a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet igazgatóhelyettese volt –, a Pannon Egyetem Növényvédelmi Intézetének igazgatója, egyetemi tanára, majd rövid időre az MTA Növényvirológiai Tanszéki Kutatócsoport vezetője lett. Neki köszönhető a molekuláris növénykórtan c. tárgy bevezetése a Pannon Egyetemen (Gáborjányi és Király 2007).

Tervek, remények, csalódások

A 1960-as évek második felében a Német Szövetségi Köztársaság és Otto Bode a Braunschweig-i Virológiai Intézet vezetője, három évre szóló Humboldt-ösztöndíjat ajánlott fel részemre. A földművelésügyi kormányzat helyettes vezetője – hivatkozva a magyarországi növényvédelemért felelős Nagy Bálint főosztályvezetőre – nem engedélyezte az ösztöndíj elfogadását. Az ösztöndíj elfogadása pedig lehetővé tette volna számomra, hogy Európa egyik vezető Növényvirológiai Intézetében, nemzetközi munkacsoportban, egy új vírus, a belladonna foltosság vírus biológiai és molekuláris-biológiai vizsgálatával foglalkozzam, amelyet később Magyarországon is izoláltunk és identifikáltunk (Horváth et al. 1976). Az ösztöndíj elutasítása mély nyomokat hagyott bennem.

Nem sokkal később 1969-ben a holland Mezőgazdasági Kutató Központ (*Internationaal Agrarisch Centrum, IAC*, Wageningen) és a Wageningen-i Fitopatológiai Intézet meghívására és ösztöndíjával hat hónapos vendégprofesszori tanulmányútra utazhattam. Itt együtt dolgoztam J. A. de Bokx, L. Bos, H. Huttinga, D. Maat, D. Peters professzorokkal, a holland virológusok kiváló képviselőivel. Az itt végzett kutatómunka eredményei közül – amelyeket több folyóiratban és a „Növényvírusok, vektorok, vírusátvitel” c. könyvben (Horváth 1972) is publikáltam – érdemes megemlíteni a burgonya M-vírus és a burgonya S-vírus tisztítását, elektromikroszkópos vizsgálatát, a két vírus differenciálását, és a növények különböző levélszekvenciáiban eltérő számú ektodezma szerepének tisztázását a növények vírusfogé-

konyságában (fertőzhetőségében) (Horváth 1969, 1972a,b, 1973d,e, Horváth és de Bokx 1972).

A hollandiai intézetben az a megtiszteltetés ért, hogy O. Bode német professzor az Európai Burgonyakutató Társaság (*European Association of Potato Research, EAPR*) elnöke meghívott a társaság 1969. évi franciaországi (Brest) kongresszusán tartandó előadásra. A magyar földművelésügyi kormányzat Jermy Tibornak a Budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet igazgatójának közbejárása és a hollandiai tanulmányutam utáni hazatérésem – amelyet írásban is lefektettem – garantálása mellett sem engedélyezte a franciaországi konferencián való részvételemet és hazarendelt Magyarországra. A konferencián felolvasták előadásomat, amely a Brest-i konferencia kiadványában jelent meg (Horváth 1970a). 1969. év szeptemberében elhagytam Hollandiát és ma is őrzöm az elbúcsúzás fájó hangulatát és emlékét. A konferencia 1969-ben Brest-ben az EAPR társaság tagjává választott. Nem sokkal később, 1973-ban a Magyar Tudományos Akadémia Növényvédelmi Bizottságának tagja, 1974-ben az Indiai Burgonyakutató Társaság tiszteletbeli tagja, és 1976-ban a Veszprémi Akadémia Bizottság (VEAB) Mikrobiológiai Munkabizottság elnöke lettem. A Hollandiából történt hazatérésem után írtam meg az Akadémiai Kiadónál 1972-ben megjelent, akadémiai nívódíjjal kitüntetett „Növényvírusok, vektorok, vírusátvitel” c. 515 oldalas könyvemet, amely az addig Magyarországon megjelent első, átfogó növényvirológiai kézi- és egyben egyetemi tankönyv is volt (Horváth 1972a). A könyv angol tartalomjegyzékkel és számos közérthető táblázattal és ábrával jelent meg, amelyet cserekapcsolatban elküldtem több hazai és külföldi virológusnak is, akik külföldi folyóiratokban recenzeálták a könyvet. A jó hazai és külföldi viszhang ellenére Keszthelyen az egyetem Növényvédelmi Intézetében – ellentétben más hazai egyetemekkel és szomszédos országok magyar nyelvű intézményeivel –, a könyv nem képezte a virológiai előadások anyagát, ezáltal az egyetemi hallgatóság figyelmét is elkerülte (kivételt képez Nagy Péter a Georgikon Kar

akkori hallgatója, aki ma a Kentucky-i Egyetem (*University of Kentucky*, Lexington, USA) nemzetközileg elismert virológus professzora.

„Tűrés, Tiltás, Támogatás” (a három T-s kultúr- és tudománypolitika)

A német ösztöndíj és a franciaországi konferencián való részvételem elutasítása egyre inkább érthetővé tette számomra, hogy az Aczél György-féle három T-s politika (Tűrés, Tiltás, Támogatás) „eltűrtjei” közé tartozom⁶. A személyes külföldi kapcsolatok hiányát azzal próbáltam ellensúlyozni, hogy minden megjelent publikációm elküldtem azoknak a virológusoknak, akik hasonló témakörben dolgoztak szerte a világban. Az ún. „mailing list”-hez nem kellett vízum és engedély sem. Az akkori időben a publikációk megjelenése után minden mérvadó kiadó többnyire 50–100 példányban különlenyomatot adott, amelynek igen fontos szerepe volt. A különlenyomatok elküldése saját kutatási eredményeim leggyorsabb elterjesztése és vele kapcsolatos nevem megismertetése is volt. Ez azzal a felbecsülhetetlen haszonnal is járt, hogy csereként én is megkaptam a cserepartner virológusoktól legújabb, publikált dolgozataikat és könyveiket is. Így olyan, ma már 25 ezer regisztrált különlenyomat-gyűjteményem és számos külföldi virológiai könyvem van, amely nemcsak a gyors irodalmi tájékozottságomat, hanem a kényelmes hozzáférést is biztosította. Ma már az internet világában talán régimódinak tűnik a „mailing list”-ás különlenyomat-csere (nem is kapnak a szerzők különlenyomatot), de a hidegháború és az elzártság éveiben, amikor nehezen lehetett nyugati folyóiratokhoz és könyvekhez hozzájutni, felbecsülhetetlen jelentősége volt. Az sem segített sokat, hogy a nyugati országokban kiadott könyvek egy részét orosz nyelvre lefordították, és ezek elérhető áron itthon is beszerez-

hetők voltak, de sajnos igen rossz minőségben és szakszerűtlen, pontatlan fordításban.

Számomra igen nagy jelentősége volt a világ több mint 40 botanikus kertjével és géncentrumával kialakított kapcsolatnak. Ez tette lehetővé, hogy a virológiában nélkülözhetetlen tesztnövények, és a rezisztencia-vizsgálatokhoz szükséges növényfajok szaporító anyagait – közöttük a virológiában ismeretlen és számos botanikailag is új növényt – megkapjam. Ennek segítségével sikerült több mint 20 vírus gazda-növénykörét, új gazda-vírus kapcsolatát, gazda-vírus kódrendszerét és új vírus-rezisztencia forrásokat megállapítani. Az eredmények közül kiemelem a *Solanum brevídens* vad növényfaj származékaiban burgonya levélsodródás vírussal és burgonya Y-vírussal szemben rezisztens származékok kimutatását, amelyeket szomatikus sejtfüzióval a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet Király Zoltán, és a Szegedi Biológiai Kutatóközpont Dudits Dénes vezetete munkacsoportjával együtt kultúrburgonyába átvinni és vírusellenálló hibrideket előállítani (Horváth et al. 1987, Horváth 1988, Fehér et al. 1990). Ezek a hibridek ma – tudomásom szerint – a keszthelyi Burgonyakutatói Központban vannak (Polgár Zsolt szóbeli közlése 2014). Hasonlóan fontos szerepet játszott a *Beta marítima* és a *Beta webbiana* vad fajokban kimutatott rezisztencia a cukorrépa rizómánia betegségét okozó répa nekrotikus sárgaerűség vírussal szemben, amely Sopronhórpácson, a Cukorrépa Kutató Intézetben megteremtette a vírusellenálló cukorrépa vonalak előállítását (Horváth et al. 1994).

A keszthelyi Laboratórium

A Zágrábi Egyetem Virológiai Intézetének munkatársai az 1970-es évek elején látogatást tettek a budapesti Növényvédelmi Kutató

⁶ Aczél György (1917–1991) a II. Világháború után a Magyar Kommunista Pártban különböző tisztségeket töltött be, majd a párt Zemplén megyei titkára (1946), később pedig Baranya megye pártszervezetének vezetője (1948) volt. 1956. október 31-én a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) alapító tagja és a Központi Bizottság tagja lett. 1957-ben művelődési miniszterhelyettes és ez év augusztus 6-án a Politikai Bizottsághoz írt előterjesztésében fogalmazta meg először az ún. TTT-doktrínát (Tűrés, Tiltás, Támogatás), amely az 1960/1970-es években a Kádár-korszak művelődés- és tudománypolitikájának alapelve lett (vö.: Varga Á.: Aczél-TörTéneTek. Alexandra Kiadó, Pécs 2013).

Intézet keszthelyi Laboratóriumában, ahol 1969-től a laboratórium felszámolásáig, 1978-ig tavasztól-őszig kitűnő kutatási feltételek és munkatársak mellett dolgoztam. A laboratóriumot meglátogató N. Juretic és D. Mamula professzorokkal kialakult mind a mai napig tartó kapcsolat és barátság eredményeképpen számos a como-, cucumo- és tymovírus nemzetségbe tartozó új vírust, valamint a természetes vizekben előforduló teresztrisz vírust identifikáltunk és publikáltunk. Ekkor izoláltuk először az uborka mozaik vírust egy fás szárú (*Paulownia imperialis*) növényből (Horváth 1973a). Nemzetközileg, főleg olasz virológusok figyelmét is sikerült felkelteni az Adria tengerparton előforduló, és általunk elsőként leírt *Pittosporum* érkivilágosodás (érsárgulás) vírusra (Horváth 1973b), amelyről később megállapítást nyert, hogy a növényi rhabdovírusok (nucleorhabdovírusok) csoportjába tartozik (6. ábra). Az újonnan identifikált és vírusgénbankunkban fenntartott vírusok gazdanövény-körének tanulmányozása és

eredményei képezték az alapját az 1976-ban írt és 1977-ben *suma cum laude* megvédett 607 oldalas „Vírus-gazdanövénykörök és vírusedifferenciálás” c. akadémiai doktori értekezésemnek (Horváth 1976), és 1977–1983 között folytatásban megjelenő „*New artificial hosts and non-hosts of plant viruses and their role in the identification and separation of viruses*” c. 18 publikációnak. A.K. Misra amerikai virológus professzortól kapott felkérés alapján készítettem el az Indiában 1982-ben megjelent „*Hosts and Non-Hosts of Plant Viruses*”, valamint 1993-ban, az új-zélandi

6. ábra. *Pittosporum* érkivilágosodás vírus tünete *Pittosporum tobira* növény levelén

világhírű virológus R. E. F. Matthews professzor felkérésére a *CRC Press* gondozásában az Amerikai Egyesült Államokban megjelenő „*Diagnosis of Plant Virus Diseases*” c. könyve egyik fejezetét „*Hosts Plants in Diagnosis*” címmel (Horváth 1982, 1993).

A keszthelyi laboratórium Sáringer Gyula akadémikus visszaemlékezései szerint „...igazi paradigmaváltást jelentett a 20. század második felében végzett növényvédelemi entomológiai és virológiai kutatások terén (Sáringer 2002). Ebben a laboratóriumban született meg a kísérletes rovarökológia és -etológia, valamint a hazai víruskutatás felvirágzása”. A laboratórium a hazai és a külföldi kutatók százait vonzotta Keszthelyre. A német virológusok közül mindenek előtt Klaus Schmelzer, F. Nienhaus, H.-L. Weidemann, az angol M.E. Bawden, a holland L. Bos, az indiai B. B. Nagaich, E. Santha, a cseh M. Svobodova, W. Blattny, J. Chod, J. Polak, a szlovák J. Bojnansky, a lengyel B. G. Tadeusz, M. Dziewonska, C. Kowalska, az orosz W.H. Zhuravljev és V. Vlaszov, a finn J. Sääpänen és még sokan mások látogatták meg a laboratóriumot.

A három csalódás és az ajándék

A budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet és a keszthelyi laboratórium nyújtotta számomra a legtöbb örömet két évtizeden át 1957-től 1978-ig. Keszthelyen mégis három csalódás ért. Az első az volt, amikor két évtizedes keszthelyi kutatómunkám ellenére alma materemben, a keszthelyi Agrártudományi Egyetemen nem kerülhettem kapcsolatba az egyetemi ifjúsággal, előadásokat nem tarthattam annak ellenére, hogy Belák Sándor és Láng Géza akadémikusok a keszthelyi Georgikon professzorai mindent megtettek ennek érdekében. Az 1956-os forradalomban és szabadságharcban vállalt szerepem hosszú időn át élt az egyetemi politikai véleményformálók emlékezetében.

A második csalódás az volt, amikor a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézet keszthelyi laboratóriumát 1977. év végén felszámolták, ami kutatási feltételeim elvesztésével járt együtt. Válaszút elé kerültem. Két lehetőség

kinálkozott számomra; az egyik az volt, hogy a budapesti intézetben folytatnom tovább a munkámat, vagy az egyetem befogad és részt vehetek az egyetemi oktatásban, kutatásban (ekkor 42 éves voltam). Az első lehetőség nyitva volt előttem, a másiktól az egyetem elzárkózott. A végleges döntést Romány Pál földművelésügyi miniszter hozta meg, és 1978. január 1-vel „nem kívánatos személyként” ugyan, de a keszthelyi egyetemre kerültem. Miért vállaltam ezt a döntést? Mindenek előtt azért, mert vissza akartam térni a szülői gyökerekhez, a keszthelyi hegység mediterrán varázsához, a Kis-Balaton természeti csodáihoz és főleg azért mert Budapest nyüzsgő forgataga helyett a csendre vágytam. Segítségemre volt kedvelt költőm Reményi Sándor „Eredj ha tudsz” c. verse: „Itthon maradok én! /Károgya és sötéten,/ Mint téli varjú száraz jegenyén./ Még nem tudom:/ Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,/ De itthon maradok”. Titokban arra is gondoltam, hogy talán egyszer Édesapám régi kívánságát, hogy „hasonlítsak a Georgikon tanáraihoz” teljesíthetem.

A harmadik csalódás a keszthelyi egyetemem ért 1978-ban. Nem kaphattam oktatói állást (ugyanez vonatkozott Sáringner Gyulára is, aki velem egy időben került a Georgikon Karra) és a már régen elért legmagasabb kutatói beosztásomat (tudományos tanácsadó) alacsonyabb fokozatban (tudományos főmunkatárs), természetesen alacsonyabb bérrel kívánták megállapítani, annak ellenére, hogy már a mezőgazdasági tudományok doktora (ma az MTA doktora) voltam, amivel akkor az egyetemen kevesen rendelkeztek. Nem vehettem részt az oktatásban, az egyetemi hallgatók tudományos munkájának vezetésében, diplomamunkák és doktori értekezések bírálatában, mert akkoriban a kutatói beosztás az egyetemen közszeren másod-, harmadrendű volt. A Gondviselés azonban jutalommal ajándékozott meg. Minden egyetemi oktatói és adminisztrációs munka hiányában kitartóan dolgozhattam a Láng Géza akadémikustól kapott Virologiai Laboratóriumban, amely rövid időn belül a magyar agráregyetemek első és elismert virológia laboratóriuma lett. A laboratóriumot 1979. május 16-án avat-

tuk fel Láng Géza professzor jelenlétében, aki a vendégkönyvbe a következőket írta: „A rendkívül fontos tudományos munkához csak szerény lehetőséget biztosít ez a kis laboratórium. Bízunk azonban abban, hogy az emberi találékonyság, képesség ilyen körülmények között is új kutatási eredményekhez fog vezetni, és segíteni fogja az egyetem felelősségére bízott növénynemesítési munkát is”. A laboratórium mottójául Szent-Györgyi Albert 1940. évi rektori beszédéből választottam ki egy mondatot. „Az egyetemnek a tudást nem csak őriznie, de gyarapítania is kell mint ahogy örökre évezredek munkájának gyümölcse, úgy kötelessége ezt a tudást továbbfejleszteni a megismerés fáklyáját előbbre vinni. Az egyetemnek egyik legfőbb feladata a kutatás új igazságok kesése. Jó tanítás csak ott folyhat, ahol él a kutatás szelleme, az igazságok lelkes, pártatlan szeretete” (Szent-Györgyi 1970). A laboratórium egy szakmai és baráti találkozóhellyé is vált, amelynek során nem csak a tudomány kérdéseivel foglalkoztunk, hanem kellemes balatoni, karácsonyi és óév- búcsúztatói élményekben is volt részünk A kitartó munka jutalommal, a barátságok optimizmussal ajándékoztak meg.

Tudományos együttműködések, nemzetközi kapcsolatok

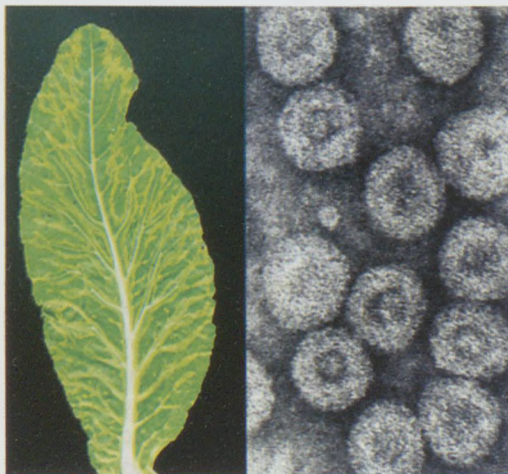
A Bonn-i Egyetem (Német Szövetségi Köztársaság) virológus professzora Franz Nienhaus 1979-ben látogatást tett a keszthelyi laboratóriumban. Ezt követően 6 hónapos DAAD-össztöndíjat (Deutsche Akademische Austausch Dienst, DAAD) ajánlott fel és meghívott a virológiai intézetébe, ahol a paprikanövényekben előforduló vírusinhibitorok kromatográfiás-módszerrel történő elválasztásával foglalkoztam. A vizsgálati eredményekről angol nyelvű dolgozatban számoltunk be. Hazatérésemkor intézetének munkatársai, doktoranduszai fogadást rendeztek és meleg szeretetükkel ajándékoztak meg. A legnagyobb ajándék azonban az volt, hogy Nienhaus professzor a keszthelyi laboratórium fejlesztéséhez korszerű technikai eszközöket ajánlott fel, természetesen ellenszolgáltatás nélkül. Ezt sajnos az egyetem

akkori vezetése 1979-ben adminisztrációs, ill. általam ismerté soha nem vált okokra, nehézségekre hivatkozva nem fogadta el.

Bonn után

A Bonn-i Egyetem Virologiai Intézetéből történt hazatérés után folytattam a korábban megkezdett munkát. Ennek során sikerült identifikálni az első hazai DNS-tartalmú karfiol mozaik vírust (7. ábra), amelynek magyar H-törzse a biokémiai különbségek miatt a nemzetközi érdeklődés homlokterébe került (Horváth et al. 1980). A tudományra nézve új Magyarországon előforduló bromovírus (Melandrium sárga foltosság vírus) identifikálását M. Hollings és R.J. Barton angol virológus professzorokkal 1981-ben végeztük el (Hollings és Horváth 1981, Horváth et al. 1988). A gazdaszövetek és a rezisztencia vizsgálatok során az egyetem Kertészeti Tanszékén Kovács Jánossal és munkatársaival vírusokkal szemben ellenálló bab- és paprikafajtákat állítottunk elő: Sirály zöldbab (1985); Rezisztens Keszthelyi étkezési paprika (1989); Sugár zöldbab (1990); Piknik étkezési paprika (1992); Botond étkezési paprika (1994); Talizmán futóbab (1994).

A szakmai kapcsolatok építésében számos olyan külföldi virológussal kezdeményeztem együttműködést, amelyek egyrészt közös kutatásokban, másrészt a vírusgénbankunkban tárolt vírusok, és publikációk cseréjében nyilvánultak meg. Itt e helyen szeretnék megemlékezni – a teljességre törekvés nélkül – azokról a külföldi virológusokról, akiknek munkái nagy hatással voltak rám és akikkel az elmúlt 5 évtizedben eredményes szakmai és emberi kapcsolatokat tudtam kialakítani: O. Bode, H. Ross, Chr. Lehman, D.E. Lesemann, H.J. Vetten, H.-L. Weidemann, F. Nienhaus, R. Casper, K. Schmelzer, J. Richter, D. Rothacker, R. Schick német; J.G. Hawkes, F.C. Bawden, C.J. Jeffries, A. Brunt, M. Hollings angol; L. Bos, J.A. de Bokx, B. Rast, R. Hoekstra, J. van Vurde, A.A. van der Vlugt holland; C. Yarwood, K. Maramorosch, J. B. Bamberg, J.E. Edwardson, R.G. Christie amerikai; G. Loebenstein, A. Gera izraeli; C. M. Ochoa, L.F. Salazar, S. Fuentes

7. ábra. A karfiol mozaik vírus tünete Brassica-növény levelén és a víruspartikulumok elektronmikroszkópos képe

perui; N. Rishi, S.M.P. Khurana, B.B. Nagaich, D.D. Shukla, B.P. Singh, A.A. Zaidi, V. Hallan indiai; R.E.F. Mathews új-zélandi; A. Gibbs ausztrál; W.N. Takahashi japán; C. Kerlan, Y. Rober, H. Lecoq francia; O. Lovisolo, G.P. Martelli olasz; S. Green taivani; J.P.T. Valkonen, K. Lindsten svéd; K. H. Kristensen dán; N. Juretic, D. Milicic, D. Mamula, Z. Stefanac horvát; M. Ravnikar, L. Milevoj, J. Macek szlovén; W. Gabriel, M. Dziewonska, A. Kowalska lengyel; V. Bojnansky szlovák; C. Blattny, Z. Polak, J. Svobodová cseh; M. Tosic, D. Sutic szerb; E.A. Vlaszov, Y. Zhuravljev orosz kutatókkal, professzorokkal. Sajnos a legtöbb, egykor hozzám oly közel álló kollégámmal, barátommal, szakmai példaképemmel már csak az emlékekről gondolatban, virtuálisan levelezek, beszélgetek és elmaradnak a küldött és várt levelek és a személyes találkozások is. De az emlékek még élnek.

Rendszerváltás – változtatás és néhány szép év

1989-ben a rendszerváltás, – változtatás után, 53 éves koromban – ami a scientometriai vizsgálatok szerint a „visszaszámlálást jelenti a kutatói életpályán – a Magyar Tudományos Akadémia javaslatára a Pannon Egye-

tem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, Növényvédelmi Intézete Növénykörtani Tanszék vezetője lettem, majd 1992-ben az intézet igazgatójává neveztek ki. Itt említem meg, hogy a rendszerváltás után az egyetemi tanári feltérjesztéseket a Magyar Tudományos Akadémia szakterületileg illetékes osztálya véleményezte (javasolta vagy elutasította). Ma már az egyetemi autonómiára tekintettel ez megváltozott, ami sok esetben rossz döntésekhez vezetett. Irodalomtörténeti érdekességgént említem meg – anélkül, hogy bármilyen összehasonlítást tennék –, hogy Albert Einstein egy vele készített interjúban 53 éves korában azt mondta, hogy „a tudomány már nélkülem megy tovább” (vö.: Isaacson 2008).

8. ábra. A Magyar Tudományos Akadémia Növény-
virológiai Tanszéki Kutatócsoportja 1995–2006
között: Gáborjányi Richard, Takács András,
Kazinczi Gabriella és Horváth József

Intézet- és tanszékvezetői beosztásomat a törvényi előírásoknak megfelelően 2001-ig töltöttem be. Tanszékvezetői és intézetigazgatói munkám mellett több egyetemi feladatot (Doktori Iskola vezetése, Doktori és Habilitációs Bizottság elnöke, Etikai Bizottság elnöke stb.) is elláttam. Ma már megelégedéssel tölt el, hogy a tanszék és az intézet oktatói-kutatói tevékenysége a hazai agráregyetemek hasonló szervezeti egységeivel való összehasonlításban

az első helyre került, és legalább ilyen fontos volt a tanszék és az intézet összetartó szellemének és embertársi szeretetének kialakítása. Az évente megrendezésre kerülő – ebben az évben a 26. – Keszthelyi Növényvédelmi Fórum a hazai növényvédelmi oktatás-kutatás-gyakorlat országos hírű szakember találkozója, rendezvénye lett. A Doktori Iskola létrejött, a növényorvos képzés bevezetése, a növényorvos szakma elismertetése, valamint a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával létrejött akadémiai Növényvirológiai Tanszéki Kutatócsoport oktatási-kutatói tevékenysége, egyetemi tankönyvek és jegyzetek szerkesztése, írása, tudományos pályázatok elnyerése, nemzetközi kapcsolatokon alapuló külföldi támogatások, konferenciák, mind-mind a Pannon Egyetem hazai és nemzetközi reputációját öregbítette (8. ábra). A kutatócsoport munkatársai 10 év alatt 36 angol nyelvű és 10 magyar nyelvű publikációt közöltek, nemzetközi konferenciákon 48, hazai konferenciákon 17 előadást tartottak. Két angol nyelvű könyvet és több könyvfejezetet írtak. Magyar nyelven társszerzőkkel 7 tankönyvet (Horváth 1995b, Glits et al. 1997, Érsek és Gáborjányi 1998, Horváth és Gáborjányi 1999, Hunyadi et al. 2011, Gáborjányi és Királyi 2007) és 17 könyvfejezetet írtak és rendszeresen részt vettek az egyetemi oktatásban, gyakorlatok vezetésében és a növényorvos képzésben. Ez alkalomból is köszönetemet fejezem ki Gáborjányi Richardnak, Kazinczi Gabriellának, Takács Andrásnak, Pribék Dalmának a kutató csoport egykori tagjainak és a kutatócsoporthoz is kötődő Bősze Zoltán, Baracsi Éva, Almási Asztéria, Dongó Anita, Kálmán Dóra, Józsa Adrianna, Szilassy Dénes doktoranduszoknak és Molnár Katalin asszisztensnek, Hun Lajosné és Ihász Zoltánné titkárnőknek, hogy munkájukkal az egyetem, az intézet és a kutatócsoport reputációját emelték. Sajnálatos tényként kell megállapítani, hogy ez a kutatócsoport – miként oly sok ígéretes tudományos iskola is Magyarországon – a Pannon Egyetemen nem folytathatta munkáját, amelyre ma is nagy szükség lenne. A kutatócsoport munkájának nemzeti elismertségét bizonyítja, hogy megszűné-

sét követően 2007 és 2014 között felkérésre az USA-ban (Studium Press, Houston) három és az Egyesült Királyságban (Elsevier, Oxford) is három virológiai könyvben jelentek meg könyvfejezeteik (vö.: Kazinczi et al. 2007, 2009, Kazinczi és Horváth 2011, Takács et. al. 2014a,b,c).

Elismerések

Ma is vallom, hogy egy tudománnyal foglalkozó ember életében a legfőbb mozgató erő nem a népszerűség, nem a tömegtájékoztatóban, nem a TV, a rádió, a sajtó világában való megjelenés, hanem a szigorú és kritikus belső világ, a szakma általi elismerés. A mai napot is ennek tekintem. Minden eddigi elismerésemet a szakmától kaptam. Ma már úgy érzem, hogy a tudományos élet elhalmozott elismerésekkel. Ezek közé tartozik a Magyar Tudományos Akadémiától 1974-ben az Akadémiai nívódíj, amelyet „Növényvírusok vektorok, vírusátvitel” c. könyvem elismeréseként kaptam (Horváth 1972). Ezt követte az Eötvös Loránd-díj 1987-ben (9. ábra), amelyet akadémiai Doktori Értekezésem megvédése után 10 évvel kaptam. 1991-ben akadémiai díjjal, 1997-ben Horváth Géza- emlékéremmel, 1997-ben Szent-Györgyi Albert-díjjal tüntettek ki. Jól eső érzéssel töltött el, hogy az MTA Pécsi Területi Bizottsága 1999-ben az alelnöki tevékenységemért és a dunántúli régióban kifejtett munkámért, valamint az országban elsőként létrehozott akadémiai Növényorvosi Munkabizottság létrehozása érdekében kifejtett tevékenységemért tüntetett ki. Az Ipolyi Arnold Tudományfejlesztési-díjat 2005-ben kaptam „A hazai alaputak kutatási rendszerének elméleti és gyakorlati továbbfejlesztésében kifejtett sokéves munkásságért”. Ugyanebben az évben a Kaposvári Egyetem oktatásában és kutatásában végzett munkámért *Doctor honoris causa* tiszteletbeli címmel tüntetett ki. Nyugdíjas korhatáromat elérve (túllépve), 2007-ben megkaptam a Pannon Egyetem Aranyoklevelét, a Nagyváthy János-díjat, a Linhart György-emlékérmét és további kutatómunkám támogatására a Szilárd Leó professzori ösztöndíjat. Az MTA Pécsi

9. ábra. Az Eötvös Loránd-díj átvétele a Földművelésügyi Minisztériumban 1987-ben

Területi Bizottság 2008-ban Tudományszervezési díjjal, 2011-ben pedig az MTA Veszprémi Területi Bizottsággal és a Paksi Erőművel közösen Pannon Tudományos-díjjal tüntetett ki. A Magyar Növényvédelmi Szolgálattal való több évtizedes jó együttműködésre tekintettel 2011-ben megkaptam a Növény- és Talajvédelmi Szolgálat emlékplakettjét.

Különös elismerésnek tekintem, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 1995-ben levelező, 2001-ben pedig rendes tagjává választott. Főlemelő érzés volt az MTA Disztermét megtöltő hallgatóság, akadémikusok, kollégák és barátok megtisztelő jelenléte (10. ábra).

10. ábra. Akadémiai székfoglaló előadás a Magyar Tudományos Akadémián 2001-ben

Az elismerések sorában kiemelkedik a Széchenyi-díj, amelyet az MTA Agrártudományok Osztálya javaslatára a köztársasági elnök nyúj-

tott át a Parlamentben nemzeti ünnepünkön 1998. március 15-én. A kitüntetés történetéhez tartozik, hogy az MTA Agrártudományok Osztálya 1997-ben a debreceni kihelyezett osztályülésén – amikor a Széchenyi-díjra történő javaslatok és titkos szavazások megtörténtek – mint szavazati többséget kapó kértem az Osztályt arra, hogy az MTA elnökének történő felterjesztése során megosztott Széchenyi-díjra tegyen javaslatot Horváth József és Sáringer Gyula személyében (11. ábra). Az osztály ezt a javaslatot egyhangúlag elfogadta.

11. ábra. Sáringer Gyula akadémikussal a Magyar Tudományos Akadémián

A Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjét 2011-ben a Magyar Parlamentben vettem át. A díjat a laudáció szerint „A növényi vírusok gazdanövény-körének meghatározásában, annak feltárásában végzett nemzetközileg is elismert eredményeiért, az egyetemi növényvirológiai oktatás és növényorvos képzés bevezetéséért, példaértékű oktatói, szakmai, közéleti tevékenysége elismeréséért” kaptam.

Magyar tudományos és közéleti tevékenység

A kutatásban, az oktatásban és a szaktanácsadásban végzett munkám részének, és elismerésének tekintem azokat a közéletben végzett tevékenységeimet, amelyekkel reményeim szerint hozzájárultam a hazai felsőoktatás, kutatás és szaktanácsadás eredményességéhez (1. táblázat).

1. táblázat

Magyar tudományos és közéleti tevékenység

MTA Növényvédelmi Tudományos Bizottság elnöke
Magyar Növényvédelmi Társaság elnöke
Pannon Egyetem Doktori és Habilitációs Bizottság elnöke
MTA Pécsi Területi Bizottság (PAB) alelnöke
MTA Veszprémi Területi Bizottság (VEAB) Mikrobiológiai Munkabizottság elnöke
MTA Általános Mikrobiológiai Társaság társelnöke
MTA Növényvédelmi Kutató Intézet Külső Tanácsadó Testület tagja
A magyarországi ad hoc Virologiai Bizottság Tagja
MTA Támogatott Kutatóhelyek Hálózati Tanács tagja
MTA Kertészeti Tudományos Bizottság tagja
MTA Környezet- és Egészség Osztályközi Bizottság tagja
MTA Szociális Bizottság tagja
Magyar Professzorok Világtanácsa (Agrártudományi Szakbizottság) alelnöke
OTKA Élettudományi Szakkollégium (Agrár 3-zsűri) tagja
Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Szakértői Kollégium tagja
Magyra Rektori Konferencia Bologna Bizottság tagja
Magyar Professzorok Világszervezete tagja
Országos Tudományos Diákköri Konferencia (Növényegészségügyi Tagozat) tiszteletbeli elnöke
Dr. Újvárosy Miklós Gyomismereti Társaság Aranyszikkleves tiszteletbeli tagja
Acta Phytopath. et Entomol. Szerkesztőbizottság tagja
Georgikon for Agriculture Szerkesztőbizottság tagja
Magyar Gyomkutatás és Technológia Szerkesztőbizottság tiszteletbeli elnöke

Külföldi tudományos társaságok és szerkesztőség

Tudományos tevékenységem és nemzetközi kapcsolataim elismerésének tekintem, hogy 7 külföldi társaság választott tagjává (2. táblázat). Ezek közül kiemelem az első elismerést 1974. szeptember 2-án, amikor az Indiai Burgonyakutató Társaság tiszteletbeli tagjává választott (vö.: Nagaich et al. 1974). Felemelő érzés

volt, hogy ezt az elismerést Indiában olyan külföldi tudóssal egy időben kaphattam meg mint az angol J.G. Hawkes (1915–2007) botanikus, világhírű *Solanum* taxonomus, és a dél-amerikai (Argentína, Bolívia, Ecuador, Kolumbia, Mexikó, Peru) burgonya expedíciók úttörője.

2. táblázat

Külföldi tudományos társaságok és szerkesztőség

Indiai Burgonyakutató Társaság tiszteletbeli tagja
Európai Burgonyakutató Társaság tagja
Európai Gramineae Víruskutató Társaság tagja
Európai Zöldségnövény Víruskutató Társaság tagja
Nemzetközi Kertészeti Társaság tagja
Szlovén Növényvédelmi Társaság tiszteletbeli tagja
Acta Botanica Croatica (Zagreb) szerkesztőbizottság tagja

Perszonális kapcsolatok

Az összes személyes és gyümölcsöző kapcsolat felsorolására e helyen nincs lehetőség, de kérem engedjék meg – a teljességre törekvés nélkül –, hogy megemlékezzem azokról, akik életutam, tudományos és oktatói tevékenységem során segítettek és nagy hatással voltak rám, de már nem lehetnek közöttünk (3. táblázat).

Publikációs tevékenység

Tudományos és oktatói pályafutásom 59 éve alatt 872 publikációm (társszerzőkkel együtt) jelent meg 18 ország (Amerikai Egyesült Államok, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Dél-Afrika, Egyesült Arab Emírségek, Egyiptom, Franciaország, Hollandia, Horvátország, India, Kína, Nagy-Britannia, Németország, Mexikó, Portugália, Szlovénia, Törökország) folyóirataiban, kiadványaiban: pl. American Potato J., Phytopath. Z., Zbl. für Bakt., Z. PflKrankh. PflSchutz, Potato Res., Plant Disease, Crop Protection, J. Plant Dis. Prot., Parasitica, J. Indian Potato, Indian J. Virology, Descr. Plant Viruses, Acta Horticulturae, Acta Bot. Croatica, Hort. Sci., Wiener Mitt., Z. Naturforsch., Allelopathy és mások). Különösen nagy hasznát

vettem kutatói pályafutásom első évtizedeiben írt ún. szemle-cikkek írásának (reviews), amelyek szükségessé tették a feldolgozott témák irodalmában történő elmélyülést (vö.: Horváth 1970b, 1973c, 1974, 1975, 1980, 1984 stb.).

3. táblázat

Életutamat, szakmai tevékenységemet segítő, már elhunyt személyiségek

Bagotai István (1904–1972)
Barsy Sarolta (1903–1980)
Beczner László (1938–1988)
Belák Sándor (1919–1978)
Besada, W. H. (1935–1995)
Böcsa Iván (1926–2007)
Bognár Sándor (1921–2011)
Bos, L. (1928–2010)
Dohy János (1905–1990)
Farkas Gábor (1925–1986)
Farkas József (1932–2005)
Hinfner Kálmán (1906–1976)
Hunyadi Károly (1945–1998)
Jenser Gábor (1930–2015)
Jermi Tibor (1917–2014)
Klement Zoltán (1926–2005)
Klinkowski, M. (1904–1971)
Köhler, E. (1889–1985)
Láng Géza (1916–1980)
Lehoczky János (1925–1993)
Milicic, D. (1915–1993)
Pozsár Béla (1922–1981)
Rainiss Lajos (1914–1974)
Réthy Béla (1925–2010)
Priszter Szaniszló (1917–2011)
Sáringer Gyula (1928–2009)
Schmelzer, K. (1928–1976)
Solymosy Ferenc (1932–2010)
Szepessy István (1927–2015)
Szirmai János (1909–2001)
Ubrizsy Gábor (1919–1973)
V. Németh Mária (1924–2011)
Vörös József (1929–1991)

E helyen szeretnék megemlékezni az Országos Mezőgazdasági Könyvtárral (OMgK), majd később az OMgK és Dokumentációs Központtal (OMgK-DK) történt személyes együttműködésről az 1960/80-as években. Ebben az együttműködésben ki kell emelni Fabiny Rudolf az OMgK osztályvezető könyvtáros szerepét, aki nemcsak adminisztratív, hanem személyes, baráti kapcsolataival is eredményessé tette ezt az együttműködést. Mint ismert az OMgK és az OMgK-DK *up to data* könyv- és folyóirat-állománya – amely magába foglalta a világban megjelent legfontosabb kiadványokat – igen jelentős hozzáférést jelentett azokban az években, amikor anyagi és politikai okok miatt a kutatóintézeteknek és egyetemeknek ez nem volt teljes körben lehetséges. Visszagondolva ezekre az évekre igen nagy segítséget (és gyors szakmai ismeretforrást) jelentett, hogy az OMgK és OMgK-DK a hozzájuk Magyarországon elsőként beérkező folyóiratokat, könyveket megküldte azoknak a kutatóknak (ezek közé tartoztam én is), akik 15–20 sorban „szemlézték” (összefoglalták a cikkekben, könyvekben foglalt legfontosabb ismereteket), a tudományterületükhöz tartozó cikkeket, és ezeket záros határidőn belül visszaküldték az OMgK-nak, amely ezeket „Szemle-kiadványában” megjelentette. Ezek a 15–20 soros *petit* (nyomdai 8 pontos betűfokozat) ismertető az akkor igen elterjedt könyvtári kartonokra (7,5 × 12,5 cm) voltak ragaszthatók és szakmai (egyéni) rendszer szerint katalogizálhatók. A recenzensi tevékenységért járó csekély honorárium (szemlecikk/ 15–20 Ft) ugyan az akkori alacsony fizetések mellett nem volt elhanyagolható, de ennél sokkal fontosabb volt, hogy ezek a folyóiratok, könyvek hazavihetők voltak, szabadidőben (otthon, este is), a leggyorsabban (az országba érkező küldemények intézetekbe és egyetemekre történő lassú eljutása miatt) hozzáférhetővé tették az új ismereteket, ami minden időben fontos szempont és nem utolsó szempont az sem, hogy segítségre volt a szakmai nyelv megismerésében is. A kb. 20–30 ezerre tehető saját virológiai kartotékok és különlenyomatok, külföldi könyvek még ma is – az internet mellett – segítséget jelentenek

olyan régebbi cikkek megtalálásában, amelyek az interneten nem találhatók meg.

Az általunk külföldön megjelentetett könyvek és könyvfejezetek közül az Indiában (Tomorrow's Printers and Publ. New Delhi; Mallhotra Publ. House, New Delhi), az USA-ban (CRC Press, Boca Raton; Studium Press, LLC Houston, Texas) és Olaszországban (FAO/IPGRI Technical Guidelines of Germplasmas, Rome) megjelentek érdemelnek említést (Horváth 1982, 1993, 1998).

Itt e helyen szeretnék kitérni a publikációkkal, a hivatkozásokkal, az impaktfaktorról és a különböző indexekkel – amelyek a tudományos teljesítményt hivatottak mérni, és amelyek már könyvtárnyi ismereteket foglaltak magukba – kapcsolatos véleményemre. Oly korban kezdtem el kutatói pályafutásomat, amikor a publikációk írása a tudomány natív természetéből, a közlési vágyból, belső indíttatásból fakadt. A hivatkozásoknak a kutatási eredmények visszaigazolálásában, mondhatnám csupán személyes jelentősége volt. A *scientometria* ismeretlen volt, *scientia generalis* sem volt, amely a tudomány eredményeit képes lett volna matematikai pontossággal mérni.

Vinkler (2015) egyik legújabb közleményében a tudománymetriai értékeléssel, a leghatásosabb közlemények mutatószámaival foglalkozik. Helyesen mutatott rá arra, hogy az új tudományos eredményeknek tudományos közlemények formájában történő nyilvánosságra hozatala a kutatás elengedhetetlen része. A tudományos folyóirat-cikkek tudományra gyakorolt hatására a szakterület kutatói által készített bírálatok (*peer reviews*) és/vagy a tudománymetriai értékelés mutatószámai adhatnak támpontot, amelyek fontos szerepet játszanak pl. a doktori fokozatok, -címek, egyetemi tanári kinevezések stb. odaítélésénél. Az egyes mutatószámok (pl. Hirsch-index, g-index, n-index, Garfield impact faktor, stb.) előnyeit és hátrányait tekintve Vinkler (loc. cit) rámutatott arra, hogy nem ajánlatos egy adott kutató, vagy kutató csoport publikációit egyetlen mutatószámmal jellemezni, tekintettel arra, hogy mindegyiknek vannak előnyei és hátrányai.

Meggyőződésem, hogy egy tudománnyal foglalkozó ember számára ma is a legfontosabb, hogy tudományos eredményeit magyar nyelven és nemzetközileg mérvadó folyóiratokban angol nyelven közölje. A publikációkra történő érdemi hivatkozások (olyan utalás amelyet egy szerző a közleményekben más szerző munkájára vonatkozóan ad) – amelyeket a legfontosabbnak tartok – pedig többnyire azt igazolják vissza, hogy az abban foglaltak mennyiben újszerűek, és milyen mértékben járultak hozzá az adott tudomány fejlődéséhez, és ösztönöztek-e új kutatásokra, esetleg kutatási irányokra. Tekintettel a szakterületi sajátosságokra (Vinkler 2013, 2015) a különböző mutatók közül a százalékos idézettségi, ill. hivatkozási rang számot (*Percentage Rank Position, Index, PRP*) javasolja, amely független a bibliometriai sajátosságoktól. A PRP-mutató a vizsgált cikk viszonylagos tudományometriai hatását az ugyanabban az évben a vizsgált cikket közlő folyóiratban megjelent cikkek idézetek szerinti sorrendjében elfoglalt hely szerint határozza meg (vö.: Vinkler 2015). A publikáció és a hivatkozás kölcsönösen feltételezik egymást, úi. csak a megírt (megjelent) publikációra lehet hivatkozni, és ami még ennél is fontososabb, hogy a meg nem írt publikációra pedig nem lehet hivatkozni.

Mindezeket azért szerettem volna elmondani, mert ebben az évben, 2016-ban ünnepelhetjük a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége által 1966-ban elindított *Acta Phytopathologica Academiae Scientiarum Hungaricae* folyóiratot (1986-tól *Acta Phytopathologica et Entomologica*)⁷, amely „írástréninggel” segítette a fiatal kutatókat, és hozzájárult a hazai tudományos élet felpozítdításához és nemzetközi elismertségéhez. A nemzetközileg is elismert folyóirat első számában a szerkesztőség „beköszöntőként” a következőket írta: „...*phytopathology in its broadest sense we want to open Acta Phytopathologica to all those who want to*

publicize the results of their thorough and detailes investigation at an international level and to promote thereby the solution of the problems involved in both theoretical and practical phytopathology”.

Örömmel tölt el, hogy ennek a folyóirtnak a születésétől (Volume 1, Number 1–2, 1966) kezdve 40 éven át egyik szerzője lehettem és az eltelt 4 évtizedben (1966–2006) 126 német és angol nyelvű közleményemnek volt gondozója (kiadója). Mindezeket nem azért mondtam el, hogy grafomániámat hangsúlyozzam, hanem azért, hogy ennyi sok év után elmondhassam, hogy a folyóiratnak igen nagy szerepe volt abban, hogy dolgozataimra több mint ezer nemzetközi, külföldi hivatkozást kaptam. A hivatkozásokban természetesen segítségemre volt, az akkori „*mailing list*” is, amelyről korábban már említést tettem. Mindezeket azért szerettem volna elmondani, főleg kezdő, fiatal kutatóknak, hogy sokat olvassanak, és sokat írjanak, bátran publikáljanak, főleg *review*-cikkeket magyar nyelven is. Ezt nem másokért, hanem maguk miatt tegyék, mert ezek írása során lehet a legtöbbet tanulni. A mai tendencia, hogy csak a „csúcsra-járatott” folyóiratokban érdemes publikálni (ami egyre nehezebb és nem is sikerül mindenkinek) ellenkezik a magyar szakmai nyelvápolás szempontjából is fontos kutatói küldetéssel és sikertelenség esetén a közlési vágy rohamos csökkenéséhez, ennek következtében a hivatkozások elmaradása pedig rossz, esetleg pszichés önértékeléshez vezet.

Külföldi tanulmányutak, nemzetközi konferenciák

1963 és 2015 között 36 országban vettem részt tanulmányúton és/vagy nemzetközi konferencián (4. táblázat). A 151 konferencián 182 előadást tartottam (társszerzőket is beszámítva). Ezek közül szeretném kiemelni a növényvírusok (dohány mozaik vírus) felfedezésének 100.

⁷ A folyóiratnak 1966–1972 között Ubrizsy Gábor, 1973–2014 között Király Zoltán akadémikusok voltak a főszerkesztői. Ezt követően a folyóiratot Barna Balázs akadémikus szerkeszti. A folyóiratnak évtizedek óta szerkesztőbizottsági tagja vagyok.

évfordulójára⁸ 1992. szeptember 2–6 között a Rosztov-i Egyetemen (*Rostov University, Rostov-on-Don*) rendezett D. Ivanovszkij emlékülést, ahol „*Nicotiana species as virus hosts*” címmel előadást tartottam és a Magyar Tudományos Akadémia nevében megkoszorúztam Ivanovszkij professzor sírját a Rosztov-i temetőben.

4. táblázat

Külföldi tanulmányutak, nemzetközi konferenciák (1963–2015)

Amerikai Egyesült Államok (2000)
Ausztrália (2005, 2014)
Ausztria (1993, 1998, 1999, 2001, 2003)
Belgium (1969, 1975)
Bulgária (1984)
Csehszlovákia (1971, 1989)
Dánia (1987)
Dél-Afrika (2004)
Dél-Korea (2006)
Egyesült Arab Emírségek (2015)
Egyiptom (1982, 1993, 1998, 2002)
Franciaország (1969, 1983, 1993, 1998)
Görögország (1990, 1991, 1992)
Hollandia (1969, 1971, 1990, 1995, 1996, 2002, 2004)
Horvátország (1997, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005)
India (1980, 1991, 1994, 1999, 2001, 2007, 2008, 2009)
Izrael (1985, 1996)
Japán (1994, 2002)
Jugoszlávia (1972, 1974, 1976, 1977, 1978, 1979, 1986, 1987)
Kína (Taivan 2004)
Kuba (1990)
Lengyelország (1974, 1980, 1983)
Nagy-Britannia (1972, 1986, 1990)
Mexikó (2002)

Német Demokratikus Köztársaság (1963–1989 között évente)
Német Szövetségi Köztársaság (1978, 1981, 1982, 1983, 1988, 1990, 2002)
Olaszország (1988, 1989, 1999)
Peru (2000)
Portugália (2006, 2010, 2014)
Spanyolország (2011)
Svájc (1984, 1992)
Szerbia (2012)
Szlovénia (1994, 1995, 1997, 1999, 2001, 2003, 2005, 2007, 2008, 2009, 2011, 2013, 2015)
Szovjetunió (1973, 1992)
Törökország (2001, 2013)
Ukrajna (1995)

A rendszerváltás, -változtatás után eltelt két és fél évtizedben Görögországban (Athen 1991); Spanyolországban [Vitoria-Gasteiz (1992), Antequera (2011)]; Ausztriában (Wien 1993); Egyiptomban (St. Catherine, Sinai 1993); Japánban (Kyoto 1994); Izraelben (Herzliya 1996); Peruban (Lima 2000); Taivanban (Taichung 2004); Dél-Afrikában (Durban 2004); Ausztráliában (Wagga Wagga 2005, Brisbane 2014); Dél-Koreában (Szöul 2006); Portugáliában [Ponta Delga, Azori szigetek (2006), Lisszabon (2010)]; Indiában [Lucknow (2001), Hyderabad (2007), Palampur (2007), Shimla (2007), New Delhi (2008, 2009)]; Egyesült Arab Emírátsok (Dubai 2015) és több európai országban vettem részt nemzetközi virológiai konferencián.

Köszönetnyilvánítás

Most, hosszú életem végéhez közeledve 80. születésnapomon megköszönöm Önöknek a megtiszteltetést. Németh László „A felelősség szorításában” c. esszéjében írt önvallomása fejezi ki legjobban azt az érzést, amit szeretnék én is elmondani: „... jelentéktelen ember létemre egy nagy ügyre akasztottam magam, s

⁸ A növényvirológia megalapozásában A. Mayer (1843–1942) német, M. W. Beijerinck (1851–1931) holland botanikus professzorok mellett D. Ivanovszkij (1864–1920) orosz botanikus professzornak van elvülhetetlen érdeme. D. Ivanovszkij a dohány mozaik vírusnak (*tobacco mosaic virus*) mint, „szűrhető ágens-nek (*filtrating agent*) a felfedezésével (1892) szerzett érdemeket. 1915-től haláláig a rosztovi egyetem professzora volt.

ez megemelt, szakadatlan tanulássá tette az életem, minden napomnak adott célt, felső megvilágítást, s ha követtem is el hibát benne, a lelkiismeretemet nem kellett megterhelnem”. Büszke vagyok arra, hogy az elmúlt évtizedekben uralkodó szélirányoknak ellen tudtam állni, s meg tudtam védeni magamat attól, hogy átfújjon rajtam a szél.

Az idők összességét egyesíteni a múltat emlékezetemnél fogva tartani mindenképp előtt régen elhunyt Szüleimnek mondok köszönetet, akik ugyan mostoha sorból, küzdelmes életük példamutatásával emeltek fel, és őseim első generációs értelmiségévé segítettek.

Édesanyámtól a szeretetet, az empátia képességet – amit később vezetői feladataim ellátása során az egyre növekvő szeretetlenség és elidegenedés világában gyakorolhattam – örököltem. Öröksége amit még rám hagyott, egyetlen imakönyve és az a szentkép, amit 1912. április 21-én első szentáldozáskor Balatonszentgyörgyön kapott. 80 év elmúltával engedjék meg, hogy egykori keszthelyi (ma szekszárdi) költő barátom, Darvas Ferenc „Keszthelyi utcán” c. versével emlékezzek Édesanyámra: „Anyám vékony karcsú testét / ölelték a langy nyári esték, / hosszú haját nem színezte festék, / zöld s barna hús fák lesték. / Anyám itt e kis utcán járt? / megnézte-e a főút kirakatát / hol tűzve álltak szép ruhák, / kardon őrizte lenge vonalát. / Anyám kis lábain tán e helyen, / itt hordott, itt vitt engemet, / itt volt a vágy és szerelem, / mely szívében először megjelent”.

Édesapám a keszthelyi Magyar Királyi Postahivatalban elvárt szolgálati rend, fegyelem, tisztesség és pontosság megtestesítője volt. A család is ennek volt alárendelve. Az akkori idők szokásait követte azzal, hogy a fiúgyermekeket – így engem is – és testvéreimet, aki Szegedi Tudományegyetemen a világhírű Ábrahám Ambrus (1893–1989) az összehasonlító állatszervezetten, idegészovetten és neuromorfológia Kossuth-díjas egyetemi tanár, akadémikus demonstrátora, az egyetem biológia-kémia szakos hallgatója és később doktora volt, a munkára, a szorgalomra, a becsületre kell nevelni, hisz ez segítette őt is túlélési ösztöneiben. Ezek az értékrendek voltak az ő szellemi

ajándékai. Tárgyi öröksége, amit rám hagyott az a mindig, ma is pontos időt mutató csaknem 100 éves Doxa-zebbóra, ami a II. világháború végén és az elhurcolt 3 napos „malenkij robot” ideje alatt – noha örzöinek az óra kedvelt szüvenír volt –, sem hagyta cserbe és élete utolsó percéig segítette őt abban a meggyőződésben, hogy a pontosság igazi férfias erény.

Köszönetet mondok általános iskolai és gimnáziumi tanárainknak, sportvezetőimnek, akik nemcsak jó példát mutattak, hanem tanítottak és neveltek is.

Köszönettel tartozom keszthelyi akadémiai (főiskolai) tanárainknak, a velük kapcsolatos élményekért, a Muskáti cukrászda-beli Vaszary Kálmán-beszélgetéseknek, a délutáni Székely Ákos-féle teázásoknak, akiknek a nevét – ellentétben a mai egyetemisták egy részével – nemcsak tudom, hanem több mint hat évtized távlatából is tisztelettel őrzök.

Köszönettel és soha el nem múló hálával tartozom a budapesti Növényvédelmi Kutató Intézetnek, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc után, mint szerencsésen túlélő végzős akadémiai hallgatót és Délnyugat-dunántúli Mezőgazdasági Kísérleti Intézetből elbocsátott, más szavakkal „szolgálati érdekből” áthelyezett tudományos segédmunkatársat 1960-ban befogadott, és megismerhettem a Herman Ottó úti intézet szellemét, a kiválóságok szellemét, akik a nehéz években is olyan képzeletbeli, de mégis valóságos világot tudtak teremteni, amelynek lényege a tudomány szeretetében, az emberbaráti szeretetben az egymás iránti szakmai segítségben nyilvánult meg. Az intézet azért válhatott kiemelkedővé, mert a szellemi értékeket megfélemlően méltányolta, mert diktatúra- és politikamentes volt, és nem utolsó sorban azért, mert nem lepték el a karrieristák. Tülekedésmentes baráti közösség volt, és meg tudta őrizni szellemi szabadságát. Ezt az intézetet tekintem életutam elindítójának, és azt kívánom ennyi sok év után is, hogy „a holtak, az élők és a tanítványok szelleme éljen soká, hogy a nagy titok, a Herman Ottó úti szellem tovább sugározzon” (Horváth 2005).

Köszönettel gondolok vissza a főleg német, holland, angol és horvát egyetemekre, kiváló

intézetekre és professzoraikra, ahol fiatal koromban megtanulhattam a viselkedés, az együttélés, az alkalmazkodás íratlan szabályait, a kutatói etikát és ahol sikerült a tudomány és barátság alapjait elsajátítani és évtizedekre megőrizni.

12. ábra. A Pannon Egyetem Növényvédelmi Intézetének munkatársai 2012-ben

Köszönettel tartozom a Pannon Egyetemnek, hogy a Budapesti Növényvédelmi Kutató Intézetben eltöltött két évtized után, 10 évi „útszállás”-tartást követően, az 1989/90. évi rendszerváltozás -változtatás után elősegítette a szülővárosomban az alma materbe történő végleges visszatérést. Az alma mater elismerésének tekintem – ha kissé megkésve is és meglehetősen későn 54 éves koromban –, hogy tanszékvezető egyetemi tanára, intézetigazgatója, a Doktori és Habilitációs Bizottság elnöke és a Doktori Iskola vezetője lehettem. Köszönetet mondok az egyetem Növényvédelmi Intézetének és minden munkatársának azért, hogy őrizhetem a jó kollegiális baráti kapcsolatok és a közös sikerek emlékét (12. ábra). Az alma mater remélem, hálám jelének tekinti, hogy a 219 éves keszthelyi Georgikonon végzett egyetemi hallgatók közül öregbíthettem hírnevét azzal, hogy elsőként lehettem az egyetem doktora, kandidátusa, akadémiai doktora és akadémikusa.

Köszönetet mondok a Kaposvári Egyetemnek, hogy a keszthelyi egyetemi tanári állásom mellett 2003–2005 között egyetemi tanárrá, majd 2006-ban kutatóprofesszorrá nevezett ki. A Pannon Egyetem keszthelyi és kaposvári karai közötti jó együttműködésnek tekintem, hogy 2005-ben a kaposvári egyetem tiszteletbeli doktora (*Doctor honoris causa*) és 2010-ben az egyetemi Professzori Tanács tagja lehettem, és oktató-kutatói munkámmal segíthettem az egyetem Növényvédelmi Tanszékét.

Köszönetemet fejezem ki a Magyar Tudományos Akadémiának, hogy tagjai közé választott, és különösen azért mondok köszönetet, hogy egy akadémiai Tanszéki Virologiai Kutatócsoport létrehozásával és anyagi támogatásával elősegítette az egyetemen végzett kutatómunkát.

Nem utolsó sorban köszönetet mondok annak a 134 magyar (5. táblázat) és 28 külföldi társ-szerzőnek (6. táblázat) – közöttük doktoranduszoknak, kutatóknak, egyetemi tanároknak, akadémikusoknak – akik megosztották velem a kutatás örömét és munkájuk gyümölcsét. Ezek a munkák nem születhetnek volna meg azoknak a magyar és külföldi asszisztenseknek a segítségével nélkül, akiknek e helyen is köszönetemet fejezem ki (7. táblázat). Mindenek előtt Molnár Katalin (13. ábra) több mint két évtizedes megbízható munkájáért, Hun Lajosné intézeti titkárnőnek, Ihász Zoltánné tanszéki titkárnőnek és Czimondor Imrénének a Növénykórtani és Virologiai Tanszék közösségének emberi összetartásában nyújtott figyelmességéért, gondoskodásáért és átható szeretetéért, valamint a külföldi asszisztenseimnek, közöttük a most 89 éves német Karola Möller asszonynak mondok hálás köszönetet.

Végezetül, de nem utolsó sorban hálás köszönetemet fejezem ki családomnak, hogy fizikai távolléteimet és belülről vezényelt munkaösztönömet megértéssel fogadták (14. ábra).

5. táblázat

Magyar társszerzőim (1958–2015)

Almási Asztéria	Glits Márton	Németh Tamás
† Aponyiné G. Ilona	Grasselli Miklós	Nyerges Klára
Apró Melinda	Hadzsi Mária	Nyitrai Péter
Bajtek Marianna	Hajmási Mónika	Pál-Fám Ferenc
Bakonyi József	Hajnal Tibor	Palkovics László
Balázs Ervin	Harsányi Valéria	Papp Mária
Balogh József	Havasréti Béla	Petróczi István
Baracsi Éva	† Hinfner Kálmán	Pintér Csaba
Baranyi Tibor	Hodonyi Jenő	Pocsai Emil
Basky Zsuzsa	Hoffmann Sándor	Pogány Miklós
Bánov Ágnes	Horváth Anna	Polgár Zsolt
† Beczner László	† Horváth Sándor	Preisner Johanna
Bese Gábor	† Hunyadi Károly	Pribék Dalma
Béres Imre	Jancsó Tamás	Proksza Péter
Bicsák Bertalan	Jecsmenik Gabriella	† Rainiss Lajos
Bíró Krisztina	† Jenser Gábor	Romhányi István
Bóka Károly	Kadlicskó Sándor	Rotter Ádám
Borbély Ferenc	Kajati István	Salamon Pál
Bősze Zoltán	Kazinczi Gabriella	Salánki Katalin
Bujdos László	† Kárpáti István	† Sáringer Gyula
Bukai Andrej	Keresztes Balázs	Sárvári Éva
Cseh Eszter	Király Zoltán	† Solymosy Ferenc
Csikai Miklós	† Kiss Ernő	Szabó G. Károly
Csikászné Krizics Anna	Kiss Ferencné	Szabó László
Csöndes Izabella	Kobza Sándor	Szeglet Péter
Cziklin Margit	Kocsis László	Szécsi Árpád
Czompoly József	Kovács Attila	Szénási Ágnes
Daragó Ágnes	Kovács János	Szilassy Dénes
Dezséry Máté	Kölber Mária	† Szirmai János
Dudits Dénes	Krajczinger Rita	Szücs Réka
Eke István	Kriston Éva	Takács András Péter
Ekés Mihály	Krizbai László	Tóbiás István
† Farkas József	Kuroli Géza	Torma Mária
Farkas Katalin	Ladányi Erzsébet	Tóth Endre
Fári Miklós	Lehoczky Éva	Tyihák Ernő
Fehér Attila	Lönhard Miklós	Uzsoki Béláné
Fekete Tibor	Lukács Domonkos	Varga Lajos
Fekécs Ibolya	Magyar László	Varga Mária
Fischl Géza	Marczali Zsolt	Varga Péter
Föglein Ferenc	Merkel Krisztina	Vida Andrea
† Förster Herbert	Mikulás József	Virág János
Francsics Ilona	Nádasy Erzsébet	Wirth Miklós
Gáborjányi Richard	† Nádasy Miklós	Wolf István
Gál Tibor	Nagy György	† Zsoár Kálmán
Gáspár László	† Németh Mária	

6. táblázat

Külföldi társszerzőim (1958–2015)

R.J. Barton	L. Milevoj
† W.H. Besada	† D. Milicic
J.A. De Bokx	H.M. Marithi
V. Hallan	F. Nienhaus
J. Hodonyi	A. Onofri
R. Hoekstra	D. Reichenbacher
M. Hollings	† K. Schmelzer
N. Juretic	H.E. Schmidt
R. Koenig	Z. Stefanac
M. Krajacic	D. Verderevszka
D.E. Lesemann	J. Vetten
M. Libric	H.-L. Weidemann
W. Ljubescic	† A.A. Zaidi
D. Mamula	H.G. Zschüttig

Gondviselésnek, hogy öreg napjaimat gyermekkorom játékaire emlékeztető a keszthelyi hegységre és a Balatonra néző, történelmében gazdag Gyenesdiáson tölthetem. Cserszegtomaji nyári házunkból a Nyúldombról pedig gyönyörű kilátás nyílik a Balatonra és átellemben a balatonszentgyörgyi őseim arcába verejtheteket csalogató dímbes-dombos tájat látom, ahonnét a déli szél elhozza a fehérre meszelt 90 éves falu harangjának gyermekkoromra emlékeztető üzenetét. Ez a kikötő!

Arra a kérésre – amely arról szólt, hogy beszéljek a terveimről is – a nyolcvan éves Woody Allen Oscar-díjas amerikai színművész, filmproducer szavaival tudok válaszolni „Ha meg akarod nevetetni Istent, beszélj neki terveidről”. De hivatkozhatnék a magyar költőóriásra, Petőfi Sándorra is, aki „A téli esték” c. versében az írta, hogy „Akitől nincs mesze élete határa,/ Nem előre szeret nézni,/

hanem hátra”. De mégis szeretném üzenni és idézni Albert Schweitzert (1871–1965) a Fekete-Afrikában, Gabonban. Ogooué-partján, Lambarénéban gyógyító mélységesen erkölcsös zenetudóst, orgonaművészt, a Nobel-békedíjas páratlan humanitású orvost, dogmáktól mentes teológust, aki 80 éves korában a gaboni füledt őserdőből azt üzent, hogy „Egy olyan ember számára, aki elmúlt 60 éves, csak egy receptje van: Sokat dolgozni és még többet dolgozni”. A fiatal oktató-kutató-nővényorvos társaimnak pedig azt szeretném üzenni, hogy a jól végzett

7. táblázat

Asszisztenseim (1958–2015)

Magyarok		Külföldiek
Balogh Éva	Plutáné Lukács Helga	Sabine Bonse
Bollán Mária	Rothmanner Magdolna	Helga Knop
Bosnyákovich Katalin	Soós Erzsébet	Christa Krell
Bószé Ernőné	Szigeti Erika	Christa Maack
Czimondor Imréné	Szolcsányi Éva	Karola Möller
Hun Lajosné	† Szőke Alice	Muriel A. Schoor
Ihász Zoltánné	Tarcsi Éva	† Anna Škof
Marton Ágnes	Tőkés Andrea	Christa Storbeck
Mizser Gyuláné	Varga Katalin	† H. A. J. I. Waterreus
† Molnár Katalin	Vágus Magdolna	
Nádasy Bence		

Epilógus

Most, amikor 80. életévem elérése alkalmából megköszönöm az önök jókívánságait, engedjék meg, hogy Reményik Sándor „Kegyelem” c. versének utolsó sorait – amelyben nekem is részem volt – idézzem: „Állomfáidnak minden aranyágán / csak úgy magától – friss gyümölcs terem. / Ez a magától: ez a Kegyelem”. Igen, kegyelemben részesített az élet és hálát adok a

munka öröme és az alkotás izgalma a legszebb emberi életérzés, de ehhez igazán elkötelezettnek és alázatosnak kell lenni; a munka alázatra tanít. Azt is szeretném üzenni, hogy a kudarcok miatt ne csüggedjenek el, mert egy kudarcból csak a munka újabb sikere emelhet ki. Üzenni és kívánni szeretném azt is, hogy a lélek irgalmassága, a szeretet civilizációja, a hit ereje, a tudomány tisztelete és a bennünk szunnyadó, majd beteljesülő álmok segítsenek bennünket

13. ábra. Asszisztenseim: Molnár Katalin, Czimondor Imréné és Hun Lajosné

a magasba tekinteni, felebarátainkat megtalálni és kérni a Gondviselést, hogy segítse intézményeinket a világ élvonalába kerülni.

A keszthelyi Georgikont, a csurgói Gimnáziumot, a keszthelyi Gimnáziumot és a Helikont megálmodó és megvalósító Festeticsek keszthelyi házi kápolnájában a Bölcsesség Istennő-jének, Szent Zsófia üzenetével „Keressétek a bölcsességet” és a Szentírásban (A bölcsességek könyve 6:17) a bölcsesség megszerzésének útjával kapcsolatos üzenettel „... a bölcsesség legbiztosabb kezdete a tanulás utáni vágy; tanulni akarni annyi, mint szeretni a bölcsességet” köszönöm meg, hogy meghallgattak.

Forrásmunkák

Beczner, L., Horváth, J., Romhányi, I. and Förster, H. (1984): Studies on the etiology of tuber necrotic ringspot disease in potato. *Potato Res.*, 27: 339–352.

14. ábra. Családom: feleségem és a keszthelyi Vajda János Gimnáziumban tanuló unokáim

Belák S., Csiki L., Füzes M., PáKay Zs., Sági K. és Szekeres V. (1972): *Georgikon* 175. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest

Bösze, Z., Kazinczi, G. and Horváth, J. (1996): Reaction of unknown *Solanum stoloniferum* Schlecht. et Bche and *Solanum demissum* Lindl. accessions to the tuber necrosis strain of potato Y *Potyvirus* (PVYNTN). *Acta Phytopath. et Entomol.* 31: 169–174.

Csomor E. és Kapiller, I. (szerk.) (2006): '56 Keszthelyen és a keszthelyi járásban. Zala megyei Levéltár, Zalaegerszeg

Érsek T. és Gáborjányi R. (1998): Növénykórokozó mikroorganizmusok. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Fehér, A., Preiszner, J., Horváth, J., Gáborjányi, R., Dudits, D. and Király, Z. (1990): Characterization of somatic hybrids between tetraploid potato *Solanum tuberosum* L. cultivars and *S. brevidens* Phil. 7th International Congr. Plant Tissue and Cell Culture. Amsterdam

Fehér Gy., Kurucz Gy. és Zsidi V. (1996): *Georgikon* 200 (I-II). Pannon Agrártudományi Egyetem, Keszthely

- Gáborjányi R. és Király Z. (2007): Molekuláris növénykórtan. Agroinform Kiadó, Budapest
- Gál F., Gál J., Gyürki L., Kosztolányi I., Rosta F., Szénási S. és Tarján B. (2011): Biblia Őszövet-ségi és Újszövetségi Szentírás. Szent István Társulat. Az Apostoli Szentselek Könyvkiadója, Budapest
- Glits, M., Horváth, J., Kuroli, G. és Petrőczy, I. (1997): Növényvédelem. Mezőgazda Kiadó, Budapest
- Hollings, M. and Horváth, J. (1981): Melandrium yellow fleck virus. C.M.I./A.A.B. Descriptions of plant viruses, 236: 1-4.
- Horváth J. (1962): A burgonyavírusok identifikálásának módszerei és eredményei. Mezőgazdaságtudományi Doktori Ért., Keszthely
- Horváth, J. (1963): Neuere Beiträge zum Vorkommen von Kartoffelviren mit besonderer Rücksicht auf die Komplexinfektionen. Acta Agr. Acad. Sci. Hung., 12: 67-81.
- Horváth, J. (1964): Ergebnisse der Identifizierung von mechanisch Übertragbaren Kartoffelviren an Testpflanzen, mit besonderer Rücksicht auf Vergleichsuntersuchungen. Acta Agr. Acad. Sci. Hung., 13: 103-134.
- Horváth J. (1966): A burgonyát fertőző vírusok differenciálásának módszerei és a burgonya Y-vírus törzsek (*Marmor epsilon* Holmes) tulajdonságai. Kandidátusi Ért. Rostock-Budapest
- Horváth, J. (1967): Separation and determination of viruses pathogenic to potatoes with special regard to potato virus Y. Acta Phytopath. Acad. Sci. Hung., 2: 319-360.
- Horváth, J. (1968a): Susceptibility and hypersensitivity to tobacco mosaic virus in wild species of potatoes. Acta Phytopath. Acad. Sci. Hung., 3: 35-43.
- Horváth, J. (1968b): Susceptibility, hypersensitivity and immunity to potato virus Y in wild species of potatoes. Acta Phytopath. Acad. Sci. Hung., 3: 199-206.
- Horváth, J. (1969): Die Anfälligkeit und Symptomausprägung der Blätter von *Nicotiana tabacum* L. cv. Hicks Fixed A2-426 nach Infektion mit dem tobacco mosaic virus in Abhängigkeit von ihrer Sequenz am Spross. Acta Phytopath. Acad. Sci. Hung., 4: 131-137.
- Horváth, J. (1970a): Neuere Untersuchungen über die Anfälligkeit von *Chenopodium*-Arten gegenüber den Kartoffelviren. 4th Triennial Conf. E.A.P.R., Brest
- Horváth J. (1970b): A sárgaság-típusú növénybetegségeket okozó mikoplazmák tulajdonságai és a növényi mikoplazmózisok. Növénytermelés, 19: 327-337.
- Horváth J. (1972a): Növényvírusok, vektorok vírusátvitel. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Horváth, J. (1972b): Symptomless *Lycopersicon* host plants for potato virus S. American Potato J., 49: 339-342.
- Horváth, J. (1973a): A mosaic, vein banding and chlorotic ring spot disease of *Paulownia* caused by cucumber mosaic virus. Phytopath. Z., 76: 182-185.
- Horváth, J. (1973b): A graft transmissible agent from the non-variegated *Pittosporum tobira* (Thunb.) Ait. Acta Bot. Croat., 32: 25-28.
- Horváth J. (1973c): Spiroplasma: Új típusú növénypatogén mikroorganizmus. Növénytermelés, 22: 365-371.
- Horváth, J. (1973d): On the susceptibility of tobacco and *Chenopodium* to virus infections in relation to the position of the leaves on the stem. 7th Conf. Czechoslovak Plant Virologists., Novy Smokove, 1971: 305-310.
- Horváth, J. (1973e): Seed transmission experiments of potato virus M and potato virus S in *Lycopersicon* species. Acta Agr. Acad. Sci. Hung., 22: 390-392.
- Horváth J. (1974): Újabb adatok a mikoplazmák és mikoplazmózisok tulajdonságairól és előfordulásáról. A Növényvéd. Korszerűsítése, 8: 103-148.
- Horváth J. (1975): Rickettsia: Új típusú növénypatogén mikroorganizmus. Növénytermelés, 24: 175-179.
- Horváth J. (1976): Virus-gazdanövénykörök és vírusdif-ferencialis. Akadémiai Doktori Ért., Budapest-Keszthely
- Horváth, J. (1980): Viruses of lettuce. I. Natural occurrence. A review. Acta Agr. Acad. Sci. Hung., 29: 62-67.
- Horváth, J. (1982): Hosts and Non-Hosts of Plant Viruses. Internat. Biosci. Monograph. No. 12. Today and Tomorrow's Printers and Publishers, New Delhi
- Horváth J. (1984): Burgonyagécenctrumok: A rezisztenciagének és víruspatogének forrásai. In: Csaba Gy.(szerk.). A biológia aktuális problémái. Medicina Könyvkiadó, Budapest, 30: 153-185.
- Horváth, J. (1988): Potato gene centres, wild *Solanum* species, viruses and aphid vectors. Acta Phytopath. et Entomol. Hung., 23: 423-448.
- Horváth, J. (1993): Host Plants in Diagnosis. In: R.E.F. Matthews (eds.), Diagnosis of Plant Virus Diseases. CRC Press, Boca Raton, Florida
- Horváth, J. (1995a): Extreme and complex resistance to infection by the NTN strain of potato Y *Potyvirus* and other viruses in genotypes of tuber-bearing *Solanum stoloniferum*. Potato Res., 38: 425.
- Horváth J. (1995b): A szántóföldi növények betegségei. Mezőgazda Kiadó, Budapest
- Horváth, J. (1998): Potato virus Y (PVY) (genus *Potyvirus*, family *Potyviridae*). In: Jeffries, C. (Ed.), Potato. FAO/IPGRI Techn. Guidelines for the Safe Movement of Germplasm. No. 19. Food and Agr. Org. United Nations, Internat. Plant Genetic Res. Inst., Rome
- Horváth J. (2004): Növényvédelmi, növényorvosi alapismeretek. Egyetemi jegyzet. Kaposvári Egyetem, Kaposvár
- Horváth J. (2005): A Herman Ottó úti szellem: Valóság és misztérium. Növényvédelem, 41: 571-573.
- Horváth J. (2006): Hetven évesen a „Georgikoni út” végén. Georgikon, 1: 9.
- Horváth J. (2008): Jó emberek, szép növények, csodálatos vírusok: egy ötven éves kutatói-oktatói életpálya ajándékai. Növényvédelem, 44: 579-593.

- Horváth J.** (2009): Volt egyszer egy Laboratórium (1958-1978). *Növényvédelem* 45: 37-39.
- Horváth J.** (2012): Alapépítmény és felépítmény: Emlékek és gondolatok a Keszthelyi Georgikon Növényvédelmi Intézetének negyvenéves évfordulóján (1). *Agrofórum*, 23:34-39.
- Horváth J.** (2014): In memoriam Sáringer Gyula (1928-2009) akadémikus a kiserletes rovarökológia és -etológia magyarországi megteremtője. *Magyar Tudomány*, 3: 359-366.
- Horváth, J. and de Bokx, J.A.** (1972): Über die Anfälligkeit von *Chenopodium*-Arten und -Varietäten gegen das M-Virus (potato virus M). *Phytopath. Z.* 73: 171-177.
- Horváth J. és Gáborjányi R.** (1999): *Növényvírusok és virológiai vizsgálati módszerek*. Mezőgazda Kiadó, Budapest
- Horváth J. és Rainiss L.** (1960): A rezorcinkék mikrofestéses eljárás gyakorlati felhasználása a dunántúli burgonyák levélsodróvírus fertőzöttségének megállapítására. *Kísérletügyi Közl.*(Növénytermelés), 2: 13-24.
- Horváth, J., Mamula, D., Juretic, N. and Besada, W.H.** (1976): Natural occurrence of belladonna mottle virus in Hungary. *Phytopath. Z.*, 86: 193-204.
- Horváth, J., Besada, W.H., Juretić, N. and Mamula, Dj.** (1980): Some data on properties of cauliflower mosaic virus in Hungary. *Tag.-Ber., Akad. Landwirtsch.-Wiss. DDR, Berlin*, 184: 53-60.
- Horváth, J., Király, Z., Föglein, F. and Balogh, J.** (1987): Resistance to potato leafroll luteovirus in four accessions of *Solanum tuberosum* Phil. 10th Triennial Conf. E.A.P.R., Aalborg (Denmark)
- Horváth, J., Hollings, M. and Barton, R.J.** (1988): Experimental host range of Melandrium yellow fleck virus. *Acta Phytopath. et Entomol. Hung.*, 23: 449-463.
- Horváth, J., Pocsai, E. and Nyerges K.** (1994): Beet necrotic yellow vein *Furovirus*. II. New resistant *Beta* sources. *Acta Phytopath. et Entomol. Hung.*, 29: 119-127.
- Hunyadi K., Béres I. és Kazinczi G.** (2011): *Gyomnövények, gyombiológia, gyomirtás*. Mezőgazda Kiadó, Budapest
- Isaacson, W.** (2008): *Einstein egy zseni élete és világa*. Alexandra Kiadó, Pécs
- Kazinczi, G. and Horváth, J.** (2011): Weed Studies. In: Narwal, S. S., Politycka, B., Fengzhi, W. and Sampietro, D. A. (eds.), *Soil Sickness*. Studium Press, Houston (USA)
- Kazinczi, G., Horváth, J. and Takács, A.** (2007): Tosporviruses on ornamentals. *Plant Viruses* 1: 142-162.
- Kazinczi, G., Gáborjányi, R., Nádasy, E., Takács, A. and Horváth, J.** (2009): Plant Virus Interactions. In: Narwal, S.S., Sampietro, D.A., Catalan, C.A.N., Vattuone, M.A. and Politycka, B. (eds.), *Plant Bioassays*. Studium Press, LLC. Houston, Texas, US.
- Kornberg, A.** (1995): Science in the stationary phase. *Science*, 28: 1799.
- Kovács F. (szerk.)** (1999): *Magyar Tudományos Akadémia Argrátudományok Osztálya 50 éve (1949-1999)*. Agroinform Kiadó, Budapest
- László I.** (2006): *Balatonszentgyörgy a második világháborúban*. Ziegler Nyomda, Keszthely
- Máté J.** (2013): *Az agrárius tudósai*. Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest
- Nagaich, B.B., Verma, S. C. and Khurana, S.M.P.** (1974): About the IPA honorary fellows. *J. Indian Potato Association*, 1: 4-5.
- Noszik, B.** (1975): *Schweitzer*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest
- Péczely P.** (1968): *A keszthelyi Festetics-kastély*. Pannonia Kiadó, Budapest
- Sáringer Gy.** (2002): *A Növényvédelmi Kutató Intézet (Budapest) keszthelyi laboratóriumának története (1952-1977)*. *Növényvédelem*, 38: 423-450.
- Schweitzer, A.** (2010): *Életem és gondolataim*. Etalon Kiadó, Budapest
- Simon J.** (1978): *Balatonszentgyörgyi képes krónika*. Somogy megyei Nyomdaipari V., Kaposvár
- Szabó E. A. és Keveházy B. (szerk.)** (1997): *Vajda János Gimnázium jubileumi évkönyve az iskola alapításának 225. évfordulójára*. MAPRESS Nyomda, Keszthely
- Szent-Györgyi A.** (1970): *Egy biológus gondolatai*. Gondolat Kiadó, Budapest
- Thole, V., Dalmay, T., Burgyn, J. and Balázs, E.** (1993): Cloning and sequencing of potato virus Y (Hungarian isolate) genomic RNA. *Gene*, 123: 149-156.
- Tóthné Villányi M., Schuch A., Vajas I. és Ferge R. (szerk.)** (2012): *Vajda János Gimnázium. Évkönyv 2012*. Saliber Nyomdaipari és Kereskedelmi Kft., Keszthely
- Takács A., Horváth J. és Kazinczi G.** (1998): A burgonya Y-vírus (potato Y *potyvirus*) NTN törzse (PVY^{NTN}). *Növényvédelem*, 34: 621-626.
- Takács, A., Horváth, J., Gáborjányi, R., Kazinczi, G. and Mikulás, J.** (2014a): Hosts and Non-hosts in Plant Virology and the Effects of Plant Viruses on Hosts Plants. In: **Gaur, R.K., Hohn, Th. and Sharma, P.** (eds.), *Plant Virus-Host Interaction*. Elsevier Inc., Oxford
- Takács, A., Horváth, J., Gáborjányi, R. and Kazinczi, G.** (2014b): Virus-induced Physiologic Changes in Plants In: **Gaur, R.K., Hohn, Th. and Sharma, P.** (eds.), *Plant Virus-Host Interaction*. Elsevier Inc., Oxford
- Takács, A., Gáborjányi, R., Horváth, J. and Kazinczi, G.** (2014c): Virus-Virus Interaction. In: **Gaur, R.K., Hohn, Th. and Sharma, P.** (eds.), *Plant Virus-Host Interaction*. Elsevier Inc., Oxford
- Uzsoki A.** (1991): *Klempa Károly és a keszthelyi Premonstrei Gimnázium*. MATEM, Budapest
- Varga Á.** (2013): *Aczél-TörTéneTek*. Alexandra Kiadó, Pécs
- Vinkler, P.** (2013): Comparative rank assessment of yournal articles. *J. Informetrics*, 7: 712-717.
- Vinkler P.** (2015): *Tudományometriai értékelés a leghatásosabb közlemények mutatószámaival*. *Magyar Tudomány*, 11: 1355-1364.